

REFORMA BIBLIOTEK 2014

CZĘŚĆ I – STRATEGIE I INICJATYWY

ABM #30
SKRIFT

Tłumaczenie wersji angielskiej

ABM-UTVIKLING

SKR. POCZT. 8145 DEP
N-0033 OSLO

TEL. 23 11 75 00
FAKS: 23 11 75 01

POST@ABM-UTVIKLING.NO
WWW.ABM-UTVIKLING.NO

ISSN: 1503-5972
ISBN: 82-8105-043-8
TŁUMACZENIE Z JĘZYKA
NORWESKIEGO NA JĘZYK
ANGIELSKI: ERIC DEVERILL
NAKŁAD: 1.000
PRZEKŁAD Z JĘZ. ANG:
AGATA MAŁECKA

NORWESKI URZĄD
DS. ARCHIWÓW, BIBLIOTEK
I MUZEÓW 2006

SPIS TREŚCI

Przedmowa	4
1. Wstęp	6
2. Funkcje biblioteki w społeczeństwie	8
GLOBALIZACJA	8
SPOŁECZEŃSTWO WIEDZY	8
EKSPLOZJA MEDIÓW I INDYWIDUALIZACJA	10
POTRZEBY ZWIĄZANE Z ROZWOJEM	10
3. Biblioteka jutra	11
CO TO JEST BIBLIOTEKA	11
DROGA DO NORWESKIEJ BIBLIOTEKI OGÓLNOKRAJOWEJ	13
4. Pierwszy obszar docelowy: Norweska Biblioteka	
Ogólnokrajowa - Zawartość i usługi	14
SKONCENTROWANIE NA UŻYTKOWNIKU	14
USŁUGI CYFROWE I ZAWARTOŚĆ CYFROWA.....	14
WSPÓLNE USŁUGI OGÓLNOKRAJOWE	15
BIBLIOTEKA JAKO ARENA WIEDZY	17
UPOWSZECHNIANIE KULTURY I LITERATURY	18
BIBLIOTEKI A WIELOKULTUROWA NORWEGIA	19
USŁUGI BIBLIOTECZNE W WIĘZIENIACH	10
STRATEGIE I INICJATYWY	21
5. Drugi obszar docelowy: Norweska Biblioteka	
Ogólnokrajowa - Struktura i organizacja	26
REFORMA ORGANIZACYJNA BIBLIOTEK	14
STRATEGIE I INICJATYWY	36
6. Trzeci obszar docelowy: Norweska Biblioteka	
Ogólnokrajowa - Kompetencje i badania	26
PROGRAM PODNOSZENIA KWALIFIKACJI	39
ROZWÓJ ZAWODOWY I WYMIANA WIEDZY	40
BADANIA BIBLIOTECZNE	41
STRATEGIE I INICJATYWY	

PRZEDMOWA

Niniejszy raport został opracowany przez Norweski Urząd ds. Archiwów, Bibliotek i Muzeów na wspólne zlecenie norweskiego Ministerstwa Kultury i Spraw Kościelnych oraz norweskiego Ministerstwa Edukacji i Badań. Zawiera on wszechstronną analizę całego sektora, do którego należą biblioteki publiczne, szkolne, instytucjonalne i naukowe.

Biblioteki pełnią szczególną rolę jako ośrodki wiedzy służące całej społeczności. Celem reformy jest zapewnienie, aby w 2014 roku sektor biblioteczny funkcjonował jako sieć dobrych, sprawnie działających i ściśle współpracujących ze sobą bibliotek. Będą one świadczyć solidne, odpowiednie i nowoczesne usługi, oferując użytkownikom dostęp do wiedzy, kompetencji i doświadczeń kulturowych. Biblioteki będą widoczne w społeczności lokalnej, dostarczając za pośrednictwem internetu odpowiednie usługi pozwalające na prowadzenie badań i kształcenie.

Biblioteki stoją w obliczu poważnych wyzwań. Aby mogły one sprostać ciągłym wymaganiom zmieniającego się społeczeństwa, konieczna jest adaptacja. Powinny one na bieżąco śledzić informacje na temat nowatorskich rozwiązań technicznych i aktywnie uczestniczyć w rozwoju społeczeństwa wiedzy. Ogromne wyzwanie dla bibliotek stanowi zapewnianie dostępu do materiałów w formie cyfrowej.

Biblioteki będą zapewniać wszystkim obywatelom dostęp do wiedzy i kultury oraz pomagać im w korzystaniu z informacji w celu zdobycia wiedzy. Biblioteki powinny być również miejscem spotkań społeczno-kulturalnych, skoncentrowanym szczególnie na literaturze oraz działalności na rzecz dzieci i młodzieży. Norwegia stała się krajem

wielokulturowym, a biblioteki pełnią ważną rolę zarówno w pracy na rzecz integracji, jak i w udostępnianiu różnorodnych kulturowych form wyrazu w wielu różnych językach.

W Norwegii istnieje wiele małych bibliotek posiadających ograniczone środki. Zainteresowania i wymagania użytkowników bibliotek w mniejszych gminach są nie mniej zróżnicowane niż w innych miejscach, jednak niełatwo jest świadczyć dla nich usługi odpowiadające temu, co dostępne jest w większych gminach. Sytuacja, w jakiej biblioteki wypełniają swoje obowiązki wobec społeczności, zmieniła się tak radykalnie, że obecnie konieczne jest stosowanie nowych metod, dzięki którym będą one mogły sprostać przyszłym wymaganiom i wyzwaniom, a przez to odgrywać ważną rolę partnera w przyszłym społeczeństwie wiedzy.

Aby sprostać tym wymaganiom, niezbędne jest przeprowadzenie reformy. Należy zainwestować we wspólne usługi i wspólną infrastrukturę cyfrową. Ponadto istnieje potrzeba uruchomienia specjalnego programu tworzenia bibliotek, nowej infrastruktury sieciowej pozwalającej społeczeństwu na zdobywanie wiedzy, a także potrzeba przeprowadzenia reformy organizacyjnej. Nadrzędnym zadaniem w ramach reformy bibliotek będzie odejście od tradycyjnego modelu biblioteki jako instytucji nastawionej na tworzenie zbiorów, w której nacisk kładzie się na wewnętrzne systemy, w kierunku autentycznego skupienia uwagi na użytkownika, wzmocnienia sieci bibliotek i wspólnego świadczenia usług cyfrowych.

W raporcie zatytułowanym *Reforma bibliotek 2014* Norweski Urząd ds. Archiwów, Bibliotek i Muzeów przedstawia wyzwania i możliwości, ogólną strategię

Biblioteka w Kolbotn. Fot. Bjørn Djupvik

oraz najważniejsze inicjatywy, jakie należy podjąć. Założeniem niniejszego raportu jest położenie podwalin pod reformę bibliotek, która zapewni ich trwałą modernizację i wyposażenie pozwalające sprostać przyszłym wyzwaniom.

Postanowiliśmy, że nasz raport będzie składać się z dwóch części. Część I stanowi krótkie streszczenie najważniejszych proponowanych strategii i działań. Część II zawiera bardziej obszerny opis sektora bibliotecznego i jest przeznaczona szczególnie dla tych, którzy będą realizować przedstawione propozycje w praktyce oraz dla tych, którzy pragną uzyskać bardziej szczegółowe informacje na temat tego sektora.

Norweski Urząd ds. Archiwów, Bibliotek i Muzeów ma nadzieję, że *Reforma bibliotek 2014* przyczyni się do niezbędnego wzmocnienia i modernizacji norweskich bibliotek. Ufamy, że raport ten zostanie przeczytany i przedyskutowany przez właścicieli bibliotek, władze lokalne, polityków oraz wszystkich zaangażowanych w tę dziedzinę zawodową. Przeprowadzanie reformy bibliotek będzie stanowić dla Urzędu priorytet w pracy na rzecz sektora bibliotecznego i podlegać będzie stałej kontroli w ramach naszego corocznego planu działania.

Urząd wzywa zarządców bibliotek oraz cały sektor do wspierania propozycji zawartych w *Reformie bibliotek 2014* na szczeblu lokalnym, regionalnym* i krajowym.

Pragniemy podziękować grupie doradczej, przy udziale której powstał niniejszy raport oraz jej szefowi, p. Frode Sannum, za doskonałą współpracę przy opracowywaniu *Reformy bibliotek 2014*. Na etapie prac przygotowawczych Urząd przywiązywał ogromną wagę do prowadzenia dialogu ze środowiskiem bibliotecznym oraz z naszymi partnerami reprezentującymi obszary związane z kulturą i różne dziedziny wiedzy. Pragniemy wyrazić podziękowanie za ich cenny wkład, jak również za wielkie zainteresowanie okazane przez wiele osób. Na koniec pragniemy podziękować także wewnętrznemu zespołowi odpowiedzialnemu za to przedsięwzięcie oraz jego szefowej, p. Grete Bergh, za dobrze wykonane zadanie.

Oslo, 30.08.2006 r.

JON BIRGER ØSTBY
Dyrektor

LEIKNY HAGA INDERGAARD
Dyrektor Departamentu

** W norweskim podziale administracyjnym regiony odpowiadają polskim województwom [przyp. tłum.]

WSTĘP

Niniejsza publikacja zawiera raport Norweskiego Urzędu ds. Archiwów, Bibliotek i Muzeów, zatytułowany *Reforma bibliotek 2014*. Przedstawione w nim różne inicjatywy jako całość stanowią reformę. Raport składa się z dwóch części:

- Reforma bibliotek 2014 – Część I: Strategie i inicjatywy
- Reforma bibliotek 2014 – Część II: Norweska Biblioteka Ogólnokrajowa – sieć na rzecz wiedzy i kultury [dostępny w języku angielskim]

Umowa, na podstawie której norweskie Ministerstwo Kultury i Spraw Kościelnych w porozumieniu z norweskim Ministerstwem Edukacji i Badań zleciło przeprowadzenie analizy głównych problemów sektora bibliotecznego, została sfinalizowana w dniu 16 czerwca 2004 roku. Urzędowi ds. Archiwów, Bibliotek i Muzeów powierzono zadanie nadzorowania i koordynowania związanych z tym prac. Oba ministerstwa powołały grupę doradczą, która miała służyć Urzędowi swoją wiedzą.

W umowie zlecającej analizę podkreślono, że raport powinien dotyczyć wszystkich aspektów sektora bibliotecznego. Sporządzony raport spełnia ten wymóg - przedstawiona została w nim ogólna analiza stanu i możliwości rozwoju całego sektora.

W wykorzystaniu posiadanych przez sektor wspólnych możliwości rozwijania udoskonalonych usług bibliotecznych decydujące znaczenie ma współpraca. W raporcie przedstawiona została koncepcja Norweskiej Biblioteki Ogólnokrajowej jako wspólnej sieci obejmującej wszystkie rodzaje bibliotek. Proponowane w raporcie działania uznano za kroki niezbędne do wdrożenia tej koncepcji.

Najważniejsze elementy raportu to poświęcenie większej uwagi jakości oraz modernizacji zawartości i

usług poprzez wspólne świadczenie usług cyfrowych i aktywne ich upowszechnianie, a także wdrożenie reformy organizacyjnej i programu, służących podniesieniu poziomu kompetencji i badań. Powodzenie tego przedsięwzięcia będzie wymagać współpracy na szczeblu krajowym, lokalnym i regionalnym ze wszystkimi organami administracji, właścicielami bibliotek oraz bibliotekami, wnoszącymi autentyczny wkład w realizację wspólnej reformy bibliotek.

O raporcie

Raport składa się z dwóch głównych dokumentów, z których jeden zawiera obszerną prezentację kontekstu, a drugi – skrócony przegląd strategii i inicjatyw. Ponadto istnieje szereg raportów cząstkowych.

Niniejsza dwuczęściowa prezentacja została opracowana zgodnie z otrzymanym zleceniem. Dokument dotyczący strategii zawiera krótki przegląd wyzwań, przed jakimi stoją biblioteki w Norwegii i wskazuje na potrzebę dokonania zmian w różnych obszarach. Następnie przedstawiono propozycje działań strategicznych wraz z ich uzasadnieniem. Zaprezentowano listę celów oraz proponowane kroki prowadzące do ich osiągnięcia. Przegląd dokonany pod kątem ekonomicznym pokazuje, jakie dodatkowe nakłady finansowe ze strony budżetu państwa będą potrzebne w związku z proponowanymi działaniami. Reforma ta będzie wymagać zaangażowania podobnych środków finansowych na szczeblu regionalnym i lokalnym. Warunkiem wdrożenia reformy bibliotek jest również przyjęcie przez biblioteki i ich właścicieli proponowanych strategii jako podstawy dla ich własnych inicjatyw.

«Rząd będzie prowadzić aktywną politykę mającą na celu wzmocnienie bibliotek publicznych w całym kraju. (...) Będziemy inwestować w ludzi, zapewniając im dostęp do rozwoju osobistego oraz nowej wiedzy w przedszkolach i szkołach, w szkolnictwie wyższym, w dalszym kształceniu oraz za pośrednictwem badań.»

(Platforma polityczna rządu większościowego 2005)

Biblioteka w Moss. Fot. Bjørn Djupvik

Przedstawione w niniejszym dokumencie strategię, cele i inicjatywy stanowią wynik badań i analiz różnych aspektów działalności bibliotecznej.

Najważniejsze inicjatywy

Dotyczą one trzech głównych obszarów, które stanowią: zawartość i usługi bibliotek, struktura i organizacja bibliotek oraz kwalifikacje i badania.

I obszar docelowy: zawartość i usługi

W tym obszarze proponowane są dwie główne inicjatywy. Pierwsza polega na opracowaniu i oferowaniu zawartości cyfrowej oraz na świadczeniu usług w oparciu o sieć. Celem jest stworzenie biblioteki cyfrowej zapewniającej ogółowi społeczeństwa łatwy dostęp do wiedzy i kultury. Dzięki współpracy pomiędzy bibliotekami oraz koordynacji i finansowaniu na szczeblu krajowym możliwe będzie świadczenie na skalę ogólnokrajową usług, do których każdy będzie miał swobodny dostęp.

Druga inicjatywa polega na promowaniu bibliotek jako zasobów służących zdobywaniu wiedzy oraz upowszechnianiu kultury i literatury. Nastąpi również wzmocnienie bibliotek w związku z wkładem, jaki wnoszą one w integrację i różnorodność kulturową. Usługi biblioteczne będą odpowiadać wymaganym standardom i będą łatwo dostępne dla ogółu ludności.

II obszar docelowy: struktura i organizacja

Głównym celem w tym obszarze jest zreformowanie struktury bibliotek, a ostatecznie – stworzenie

silniejszych środowisk bibliotecznych, posiadających fachową wiedzę i zdolności niezbędne do opracowywania bogatszych i lepszych usług na rzecz użytkowników. Wzmocnienie bibliotek nastąpi w wyniku połączenia kilku jednostek na danym obszarze geograficznym i utworzenia nowej biblioteki. Mieszkańcy powinni być lepiej poinformowani o dostępnej zawartości i usługach.

Reforma organizacyjna będzie wymagać kontynuacji w postaci programu służącego opracowaniu fizycznej struktury bibliotek. Jego celem będzie zapewnienie, aby stały się one atrakcyjnymi miejscami spotkań dla społeczności lokalnej i sektora edukacji.

III obszar docelowy: kwalifikacje i badania

Główne wysiłki w tym obszarze będą ukierunkowane na wzmocnienie i uzupełnienie kwalifikacji sektora bibliotecznego. Badania biblioteczne pozwolą na wyposażenie elementu praktycznego w nową wiedzę, a pomiędzy tymi dwoma dziedzinami powinna istnieć wzajemna zależność. Celem jest posiadanie przez biblioteki rozległej i nowoczesnej fachowej wiedzy, która umożliwi im świadczenie lepszych usług bibliotecznych.

FUNKCJE BIBLIOTEKI W SPOŁECZEŃSTWIE

Biblioteki w Norwegii będą promować upowszechnianie wiedzy, rozwoju, świadomości kulturowej i doświadczeń kulturowych. Zapewniając swobodny dostęp do informacji, kultury i wiedzy, reprezentują one ważne wartości demokratyczne. Są one zobowiązane do dalszego rozwijania swojej roli demokratycznych miejsc spotkań zgodnie z §100 norweskiej Konstytucji, która stanowi, że należy zapewnić odpowiednie warunki dla prowadzenia otwartej debaty publicznej w duchu oświecenia. Biblioteki i instytucje edukacyjne stanowią podstawowe elementy infrastruktury, która chroni i promuje wolność słowa oraz dostęp do informacji.

Aby biblioteki mogły dalej rozwijać się jako silne i aktywne podmioty w społeczeństwie, niezbędnym jest podjęcie działań na wszystkich szczeblach: lokalnym, regionalnym i krajowym. Różni właściciele, tj. gminy, powiaty, instytucje i państwo, muszą uznać przyszłe znaczenie pierwszorzędnych usług bibliotecznych dla społeczeństwa. Istnieje potrzeba przeprowadzenia reformy bibliotecznej obejmującej wszystkie aspekty zarządzania, zawartość, usługi i kwalifikacje. Jeżeli biblioteki mają zaspokajać potrzeby użytkowników w społeczeństwie wiedzy, to muszą one nadążać za zmianami zachodzącymi w tym społeczeństwie. Poniższe czynniki należą do tych, które będą miały wpływ na biblioteki. Stanowią one wyzwania oraz nowe możliwości zwiększania przez biblioteki swojej roli w społeczności.

Spośród wielu możliwych do przewidzenia trendów społecznych poważne znaczenie dla sektora bibliotecznego mają szczególnie trzy:

- Wszystkie informacje nadające się do cyfryzacji zostaną poddane temu procesowi.
- Nadal wzrastać będzie rola wiedzy i jej ciągłego uzupełniania.

- Społeczeństwo norweskie będzie coraz bardziej stawać się społeczeństwem wielokulturowym.

Globalizacja

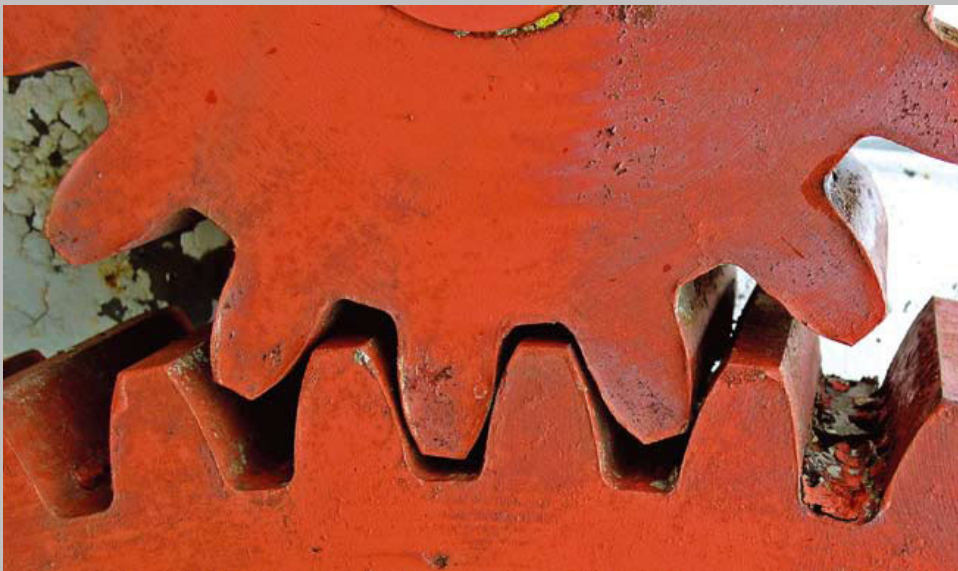
Biblioteki oferują dostęp do wiedzy i kultury na szczeblu globalnym, krajowym i lokalnym. Dzięki nowatorskim rozwiązaniom cyfrowym zbiory biblioteczne stają się jeszcze szerzej dostępne, a przepływ informacji odbywa się ponad granicami państw. Cyfryzacja oraz publikowanie konwencjonalnych zbiorów bibliotecznych w Internecie stanowią nieodzowne warunki dla zapewnienia łatwego dostępu do zawartości.

Jednocześnie, w miarę rozwoju globalizacji i jej rosnącego wpływu na wiele obszarów społecznych, w tym edukację i język, u ludzi będzie również pojawiać się coraz większa potrzeba poczucia przynależności kulturowej, tożsamości kulturowej i dialogu z innymi kulturami.

Społeczeństwo wiedzy

Społeczeństwo norweskie dąży do zyskania statusu wiodącego społeczeństwa wiedzy. Wiedza jest podstawowym warunkiem rozwoju działalności gospodarczej, przemysłu, nowatorskich rozwiązań i mocnej pozycji konkurencyjnej, a także czynnikiem decydującym o zdolności jednostki do funkcjonowania w danej społeczności. Aby stać się wiodącym społeczeństwem wiedzy, niezbędne jest przeprowadzenie badań. Zdobyta dzięki nim nowa wiedza zostanie udostępniona za pośrednictwem systemu bibliotecznego.

Biblioteki to ważne instytucje wiedzy. Promują one wiedzę na wszystkich szczeblach edukacji, pobudzając czytanie i język, propagując literaturę, ucząc umiejętności informacyjnych i oceny źródeł, a także oferując lokalnej społeczności infrastrukturę

Fot. www.istockphoto.com

przeznaczoną do nauki. Biblioteki powinny być elastyczne, dobrze urządzone miejsca zarówno formalnego, jak i nieformalnego zdobywania wiedzy. Zdolność bibliotek do zarządzania stale rosnącą ilością informacji ma wielkie znaczenie, a kwalifikacje w tym obszarze są niezbędne dla modernizacji i rozwoju usług bibliotecznych na wszystkich szczeblach oraz w każdego rodzaju bibliotece.

W bibliotekach uniwersyteckich nastąpiła kompleksowa zmiana polegająca na przejściu z dokumentów drukowanych na cyfrowe, stwarzając w obszarze badań i kształcenia możliwość uzyskania bezpośredniego dostępu do międzynarodowych źródeł wiedzy. Rozwój otwartych archiwów instytucjonalnych w sektorze uczelni wyższych zapewnia lepszy dostęp do informacji badawczych, chociaż jednocześnie informacje cyfrowe napotykają na różne przeszkody o charakterze prawnym, ekonomicznym, technicznym lub organizacyjnym.

Rola bibliotek jako instytucji wiedzy wymaga wzmocnienia ich poprzez podniesienie poziomu fachowej wiedzy w całym sektorze i koordynację usług. Istnieje potrzeba dalszego tworzenia sieci bibliotecznej, aby zapewnić jasne określenie funkcji różnych zaangażowanych stron oraz funkcjonowanie systemu. Pożądanym jest również silniejszy i bardziej regularny dialog z podmiotami odpowiedzialnymi za politykę edukacyjną.

Biblioteki powinny być w stanie oferować ogółowi ludności dostęp do szeregu ważnych baz danych stanowiących ogólny zasób wiedzy. Tam, gdzie powstanie zasobów cyfrowych zostało sfinansowane

ze środków publicznych, powinien istnieć swobodny dostęp do nich.

Biblioteki muszą reagować na postęp techniczny, kładąc strategiczny nacisk na zawartość cyfrową, usługi świadczone w ramach sieci oraz infrastrukturę cyfrową.

Będzie to stanowić wyzwania, którym sama pojedyncza biblioteka nie jest w stanie sprostać i które będą wymagać ogólnokrajowej inicjatywy oraz współpracy pomiędzy wieloma różnymi stronami. Do wyzwań tych należy cyfryzacja oraz bezpieczne i trwałe przechowywanie zbiorów, a także odpowiedni dostęp. W pracy tej kluczową rolę odegra Biblioteka Narodowa Norwegii we współpracy z bibliotekami uniwersyteckimi i innymi. Realizacja programu na rzecz Norweskiej Biblioteki Cyfrowej przyczyni się do powstania i koordynacji usług bibliotecznych, w tym do stworzenia wspólnej infrastruktury związanej z wyszukiwaniem we wszystkich zbiorach bibliotecznych. Portal sieci archiwów, bibliotek i muzeów oferować będzie wspólny dostęp do naszego dziedzictwa kulturowego oraz do wszystkich materiałów przechowywanych w archiwach, bibliotekach i muzeach.

W obecnych czasach istnieje przepaść pomiędzy osobami mającymi dostęp do techniki i możliwość korzystania z zawartości cyfrowej a osobami pozbawionymi tych umiejętności. Biblioteki muszą wypełnić tę lukę, zapewniając pomoc przy korzystaniu z nowej techniki oraz naukę umiejętności informacyjnych wszystkim tym, którym są one potrzebne.

Eksplozja mediów i indywidualizacja

Postęp techniczny i rozwój mediów są ze sobą ściśle powiązane. Na przestrzeni kilku lat sytuacja w dziedzinie mediów uległa radykalnej zmianie. Znacznie wzrosła liczba kanałów kulturalnych i informacyjnych, a dzięki internetowi gwałtownie zwiększył się dostęp do informacji. Ludzie poświęcają więcej czasu mass mediom, przy czym najintensywniej i najszerzej korzysta z nich szczególnie młodzież. Media radiowo-telewizyjne, internet i telefonia komórkowa łączą się ze sobą, tworząc nowe media cyfrowe oferujące na każdym kroku dostęp do wiedzy, informacji, kultury i rozrywki.

Biblioteki - jako aktywne instytucje zaangażowane w upowszechnianie kultury i wiedzy - również muszą korzystać z nowych form mediów. Należy wzmocnić ich nowatorski potencjał, umożliwiając im korzystanie z nowych rozwiązań technicznych i opracowywanie nowych usług. Wiąże się to z koniecznością posiadania przez biblioteki fachowej wiedzy i środków niezbędnych do prowadzenia prac rozwojowych.

Wiele mediów nabrało charakteru interaktywnego, stwarzając wspaniałe możliwości prowadzenia dialogu. Biblioteki powinny wykorzystywać te możliwości, aby usprawnić komunikację ze swoimi użytkownikami. Powinny one posługiwać się nowymi mediami, aby promować upowszechnianie wiedzy i literatury, być może w ramach pewnej formy współpracy pomiędzy autorami i innymi artystami. Priorytet powinny stanowić dzieci i młodzież, ale należy również opracować formy prezentacji odpowiednie dla osób dorosłych, umożliwiające przekazywanie wiedzy i doświadczeń związanych ze zbiorami i usługami bibliotecznymi.

Technika stwarza możliwość uwzględniania indywidualnych preferencji przy jednoczesnym zachowaniu usług służących większości. Różne podmioty dostarczające informacje i wiedzę oferują ogromną ilość materiałów w internecie, co sprawia, że biblioteki muszą funkcjonować w nowej rzeczywistości.

Muszą one zyskać opinię dobrze zorganizowanych i gwarantujących odpowiednią

jakość instytucji, które dostarczają źródła wiedzy. Jednocześnie należy zorganizować metadane w taki sposób, aby zawartość i usługi bibliotek były łatwo dostępne za pośrednictwem najpopularniejszych kanałów informacyjnych i wyszukiwarek.

Potrzeby związane z rozwojem

Aby móc rozwijać się jako aktywne instytucje w danej społeczności, biblioteki muszą udoskonalić swoją fizyczną infrastrukturę oraz usługi oferowane w ramach sieci. Będzie to wymagać podjęcia konkretnych inicjatyw w trzech obszarach:

- zawartość i usługi,
- struktura i organizacja,
- kwalifikacje i badania.

W ramach proponowanych strategii przewiduje się przeprowadzenie do 2014 roku reformy bibliotek. Reforma ta uzależniona jest od funkcjonowania ogólnokrajowej sieci bibliotek – koncepcji o nazwie *Norweska Biblioteka Ogólnokrajowa*.

*Biblioteka Wydz.
Nauk
Humanistycznych,
Uniwersytet w
Oslo. Fot. Bjørn
Djupvik*

«Pytanie o to, czy nadal potrzebne nam są biblioteki, skoro tak wiele informacji dostępnych jest w innych miejscach, odzwierciedla ten sam sposób rozumowania, co kwestionowanie potrzeby korzystania z map, skoro jest tak wiele dróg.»
(Jon Bing, *Morgenbladet*, 29.07.2005 r.)

BIBLIOTEKA JUTRA

Dzięki Norweskiej Bibliotece Ogólnokrajowej wiedza i kultura staną się łatwo dostępne dla wszystkich.

Co to jest biblioteka?

Koncepcja biblioteki

Tradycyjne funkcje biblioteki polegają na przechowywaniu książek i rękopisów oraz zorganizowaniu zbiorów w taki sposób, aby materiały były dostępne dla użytkowników. Biblioteki systematycznie gromadzą swoje zbiory, porządkując źródła wiedzy tak, aby można było je łatwo wyszukiwać. Coraz większą część zbiorów bibliotecznych stanowią dokumenty zapisane w formie cyfrowej, a w obecnych czasach do ważnych funkcji biblioteki należy oferowanie pomocy i aktywne udzielanie instrukcji.

Cztery kamienie węgielne biblioteki jutra to:

- dostęp do materiałów w formie fizycznej i cyfrowej,
- sieciowy dostęp do katalogów bibliotecznych, stron domowych, portali, usług informacyjnych i dokumentów w pełnym brzmieniu,
- profesjonalna pomoc dla osób szukających informacji i uczących się – zarówno w bibliotece, jak i w internecie,
- inspirujące miejsce spotkań, przeznaczone do czytania, nauki, uczestnictwa i zdobywania wiedzy.

Termin «biblioteka» może być również używany w znaczeniu:

Baza wiedzy i kultury

Znajdujące się na nośnikach zbiory bibliotek stanowią bazę wiedzy i kultury dla całej społeczności.

Wyszukiwarka

Dobrze znany obecnie większości osób termin «wyszukiwarka» może również stanowić metaforę zdolności wyszukiwania przez bibliotekę informacji i wiedzy zarówno za pośrednictwem fachowego personelu, jak i środków cyfrowych.

System informacji

Biblioteki są odpowiedzialne za aktywne i systematyczne zarządzanie informacjami i wiedzą. Obejmuje to uzyskiwanie, porządkowanie, przechowywanie, prezentowanie i upowszechnianie źródeł wiedzy – zarówno fizycznych, jak i cyfrowych.

Kwalifikacje personelu

Kwalifikacje personelu bibliotecznego stanowią ogniwo łączące zawartość biblioteki z jej usługami. Należy do nich porządkowanie i wyszukiwanie informacji oraz udzielanie instrukcji i wskazówek użytkownikom biblioteki.

Fizyczna przestrzeń

Biblioteka konwencjonalna to fizyczna przestrzeń, której cechami charakterystycznymi są: miejsce spotkań, arena kultury i ośrodek wiedzy.

	<i>Biblioteka cyfrowa</i>	<i>Biblioteka konwencjonalna</i>
<i>Budynek</i>	Portal, struktura cyfrowa, przestrzeń wirtualna	Miejsce spotkań, arena kultury, ośrodek wiedzy, przestrzeń fizyczna
<i>Zbiory</i>	Online, bazy danych z pełnymi tekstami, dźwięk, obrazy, katalogi	Zbiór fizyczny (materiały w formie wydruku, dźwięk, obrazy), katalogi
<i>Usługi</i>	Usługi konsultacyjne w systemie online, upowszechnianie i udzielanie wskazówek za pośrednictwem sieci	Usługi konsultacyjne, upowszechnianie i udzielanie wskazówek
<i>Sieć</i>	Współpraca w dziedzinie usług cyfrowych, dystrybucji cyfrowej	Wypożyczenia międzybiblioteczne, wspólne zasady i standardy

Tabela 1: Cechy biblioteki cyfrowej i konwencjonalnej

Sieć bibliotek

Sieć bibliotek tworzona jest w oparciu o wspólne wartości oraz wzajemne zrozumienie, zasady i uzgodnienia, co umożliwi każdej bibliotece wniesienie większego wkładu, niż miałyby to miejsce, gdyby musiała ona sama rozwiązywać wszystkie swoje problemy.

W Tabeli 1 zamieszczono przykłady tego, co obejmują różne tradycyjne pojęcia. Przedstawiono w niej dwa wymiary – cyfrowy i konwencjonalny, aczkolwiek jeden niekoniecznie wyklucza drugi. Oba wymiary wymagają wysokiego poziomu fachowej wiedzy we wszystkich czterech obszarach.

Biblioteka to pojemne pojęcie, które zachowuje swoją treść i znaczenie również w świecie cyfrowym. Współczesna biblioteka obejmuje nowe media informacyjne i udostępnia je wszystkim zarówno na miejscu, za

pośrednictwem internetu, jak i w formie porad czy prezentacji.

Podstawowe wartości

Biblioteki reprezentują podstawowe wartości społeczne. Wśród nich najważniejsze to:

- dostęp do wszystkich źródeł informacji i wiedzy,
- wolność słowa,
- różnorodność kulturowa,
- podstawowe wartości kulturowe.

Rola biblioteki w społeczeństwie została określona w raporcie dotyczącym archiwów, bibliotek i muzeów (*Rządowa biała księga nr 22 (1999-2000)*, str. 51) następująco: «Rola biblioteki w społeczeństwie to punkt, w którym przecinają się ze sobą: polityka kulturalna, polityka edukacyjna i wzmocnienie demokracji. Biblioteki są ważne ze względu na kształcenie i dostęp do informacji, jak również promocję literatury i kultury. Z punktu widzenia demokracji głównym celem powinno być zapewnienie każdemu obywatelowi możliwości uczestniczenia i wnoszenia wkładu w społeczeństwo.»

W raporcie dotyczącym archiwów, bibliotek i muzeów podkreśla się również, że dostęp do informacji i wiedzy ma zasadnicze znaczenie dla aktywnego uczestniczenia ludzi w społeczeństwie i w funkcjonującej demokracji. Biblioteki wywierają wpływ na zdolność uzyskiwania przez jednostkę informacji i korzystania przez nią z prawa wolności słowa. W Oficjalnym raporcie rządu Norwegii 1999: 27, *Będzie obowiązywać wolność słowa* szczególną uwagę poświęca się bibliotekom jako ementowi infrastruktury instytucjonalnej, który gwarantuje wolność słowa.

W *Raporcie o kulturze (Rządowa biała księga nr 48 (2002-2003))* kładzie się nacisk na podstawową wartość, jaką stanowi kultura oraz potrzebę jakości w całej polityce kulturalnej.

KRAJOWA SIĘĆ BIBLIOTEK

«Celem jest stworzenie ogólnokrajowej sieci bibliotek obejmującej ogół różnych systemów, dzięki czemu możliwe będzie korzystanie z zasobów publicznych niezależnie od systemu, czasu i miejsca.»

Biblioteka Deichmana. Fot. Bjørn Djupvik.

Podobnie podkreśla się nadrzędny cel, jakim jest promowanie różnorodności kulturowej, zarówno na skalę krajową, jak i międzynarodową, ponieważ to samo w sobie stanowi wartość zarówno dla jednostki, jak i dla społeczeństwa. We wszystkich tych obszarach biblioteki mają swój żywotny udział.

Droga do Norweskiej Biblioteki Ogólnokrajowej

Istnieje wiele rodzajów bibliotek, użytkowników i usług. Zbiory są różne i zapisane w różnych rodzajach cyfrowych systemów bibliotecznych.

Jednakże pomimo tej różnorodności pomiędzy bibliotekami istnieje sieć współpracy, zarówno na szczeblu krajowym, jak i międzynarodowym. Celem tej współpracy jest zapewnienie użytkownikowi biblioteki możliwości uzyskania dostępu do wszelkich pożądaných informacji lub dokumentów niezależnie od tego, w jakiej części świata znajduje się dana osoba oraz bez względu na jej sytuację osobistą, tj. wykształcenie, miejsce zamieszkania, charakter pracy czy sytuację finansową. Ta metoda współpracy wynika częściowo z ustawodawstwa, a częściowo z tradycji wypożyczeń międzybibliotecznych i fachowych sieci. Zakłada ona również podział pracy pomiędzy różne rodzaje bibliotek w zależności od ich określonego charakteru i obowiązków. Różne biblioteki mają różne zbiory

współpracy umożliwiają użytkownikom uzyskanie dostępu do potrzebnych im dokumentów.

Obszar cyfrowy stwarza nie tylko możliwości, ale i przeszkody dla rozwoju usług bibliotecznych. Z jednej strony, rozwiązania cyfrowe umożliwiają bibliotekom wzajemne udostępnianie sobie źródeł wiedzy z korzyścią dla użytkowników.

Z drugiej strony, cyfryzacja stwarza również cały szereg problemów prawnych, ekonomicznych, technicznych i organizacyjnych.

Norweska Biblioteka Ogólnokrajowa to nazwa sieci bibliotek, która ma powstać dzięki strategiom i inicjatywom proponowanym w *Raporcie o bibliotekach*. Plan ten dotyczy wszystkich bibliotek publicznych oraz wszystkich rodzajów mediów, w tym zarówno usług konwencjonalnych, jak i świadczonych w ramach sieci. Mogą do niego przystąpić również biblioteki publiczne, które dostrzegają wartość wzajemnej współpracy. Koncepcja ta oparta jest na wiążącej formie współpracy pomiędzy bibliotekami, zmierzającej do stworzenia nowych możliwości i wyższych standardów.

Współpracą objęte zostaną również archiwa i muzea, szczególnie jeżeli chodzi o rozwój zawartości cyfrowej i usług.

Drogę prowadzącą do Norweskiej Biblioteki Ogólnokrajowej wytyczają cele, strategię i inicjatywy przedstawione w dokumencie zatytułowanym *Reforma bibliotek 2014*.

NORWESKA BIBLIOTEKA OGÓLNOKRAJOWA

ZAWARTOŚĆ I USŁUGI

Skoncentrowanie na użytkowniku

Celem polityki jest zapewnienie obywatelom Norwegii jednakowego dostępu do źródeł wiedzy i kultury, niezależnie od sytuacji finansowej, miejsca zamieszkania, charakteru pracy czy też związków z instytucją edukacyjną. Biblioteki oferują ogółowi ludności dostęp do wiedzy i kultury i są instytucjami odgrywającymi ważną rolę we wzmacnianiu demokracji i wolności słowa. Zadaniem bibliotek jest promowanie różnorodności kulturowej, otwartości na różnorodność społeczną i uniwersalnego podejścia. Aby pomóc w osiągnięciu tych celów polityki, biblioteki muszą zapewniać dostęp do aktualnej i różnorodnej zawartości zarówno w formie zbiorów konwencjonalnych, jak i cyfrowych, prowadzić aktywną promocję i oferować przydatne, właściwe usługi. Wspólny zasób zawartości i usług powinien być oparty na wspólnej infrastrukturze, która daje możliwość uzyskania dostępu do ogromu zawartości cyfrowej.

Zakres grup docelowych bibliotek jest znaczny – od dzieci w wieku przedszkolnym po pracowników naukowych. Wszystkie grupy docelowe wymagają określonej jakości usług bibliotecznych i profesjonalnego traktowania.

Poszczególne biblioteki będą miały swoje własne określone grupy docelowe, natomiast Norweska Biblioteka Ogólnokrajowa będzie działać na zasadzie wspólnego zaspokajania potrzeb ogółu ludności. Różne rodzaje bibliotek

mogą nabywać indywidualnego charakteru, podczas gdy rozwój struktury współpracy bibliotecznej poprzez utworzenie Norweskiej Biblioteki Ogólnokrajowej pozwoli na zapewnienie potrzebnych usług wszystkim mieszkańcom.

Obecnie wiele informacji istnieje w formie cyfrowej i w związku z tym poważnej zmianie uległy sposoby poszukiwania przez ludzi informacji i wiedzy. Powszechnie przyjęło się już uznawanie wszystkiego, czego nie można znaleźć w internecie, za nieistniejące.

Podejmowane przez biblioteki starania dotyczące zawartości cyfrowej i usług świadczonych w ramach sieci są w związku z tym niezbędne dla usprawnienia dostępu do zasobów bibliotecznych. Usługi świadczone w ramach sieci nie podlegają ograniczeniom geograficznym i umożliwiają bibliotekom dotarcie do wszystkich.

Usługi cyfrowe i zawartość cyfrowa

Modernizacja usług bibliotecznych w bardzo dużym stopniu zależeć będzie od zdolności wszystkich bibliotek do zapewnienia łatwo dostępnych usług cyfrowych i zawartości w ramach sieci.

Wiele spośród najważniejszych zasobów wiedzy funkcjonujących na zasadzie sieci to drogie odpłatne usługi zapewniające głównie dostęp do międzynarodowej literatury naukowo-badawczej.

GŁÓWNE INICJATYWY DOTYCZĄCE PIERWSZEGO OBSZARU DOCELOWEGO

W obszarze tym istnieją dwie główne inicjatywy. Pierwsza z nich to opracowanie i udostępnienie zawartości cyfrowej i usług świadczonych w ramach sieci w celu stworzenia biblioteki cyfrowej zapewniającej społeczeństwu łatwy dostęp do wiedzy i kultury. Współpraca bibliotek, koordynacja na szczeblu ogólnokrajowym oraz finansowanie ze środków budżetu państwa pozwoli na stworzenie ogólnokrajowych usług łatwo dostępnych dla każdego.

Drugą główną inicjatywą jest promowanie bibliotek jako ośrodków gromadzących zasoby wiedzy oraz jako areny literatury i kultury. Biblioteki będą również wspierane w zwiększaniu swojego wkładu w integrację i różnorodność kulturową.

Biblioteka Wydziału Nauk Humanistycznych, Uniwersytet w Oslo. Fot. Bjørn Djupvik

Biblioteki specjalistyczne oraz biblioteki naukowe oferują swoim użytkownikom media cyfrowe w formie czasopism naukowych, książek elektronicznych oraz szerokiej gamy baz danych. Korzystanie z nich często ograniczone jest umową i dotyczy własnego personelu oraz studentów danej instytucji, aczkolwiek dostęp do nich mogą uzyskać również indywidualne osoby z zewnątrz. Biblioteki te nie kupują egzemplarzy, które mogą posiadać na stałe, a jedynie prawo dostępu. Ograniczenia dotyczące wypożyczeń międzybibliotecznych, nakładane przez umowy licencyjne, stanowią przeszkodę dla swobodnego dostępu do badań. Istnieje potrzeba udostępniania licencji w celu ich zakupu niezależnie od danej instytucji, dzięki czemu dostęp do literatury badawczej będą mogły uzyskać mniejsze środowiska zawodowe.

Rozwój otwartych archiwów instytucjonalnych - międzynarodowa inicjatywa w sektorze uczelni wyższych - stanowi ważny krok naprzód w upowszechnianiu literatury badawczej i przyczynia się do włączenia jej do zasobu wiedzy cyfrowej. Na norweskich uczelniach uruchomione zostały projekty służące otwarciu archiwów instytucjonalnych.

Biblioteki publiczne i szkolne muszą podejmować większe starania, aby uzyskać dostęp do materiałów objętych licencją w celu zaspokojenia potrzeb swoich użytkowników.

Aby umożliwić ludziom bezpłatne korzystanie z wybranych zasobów cyfrowych bez jednoczesnego naruszania praw autorskich, konieczne będzie negocjowanie krajowych umów licencyjnych. Prace związane z doprowadzeniem do pomyślnego zawarcia umów licencyjnych oraz umów konsorcjum dotyczących dostępu do cyfrowych źródeł wiedzy mają szeroko zakrojony charakter. Ważne jest zarówno zwiększenie liczby tego rodzaju zasobów, jak i opracowanie modeli biznesowych gwarantujących dostęp.

Wspólne usługi ogólnokrajowe

Biblioteki powinny stanowić podstawowy kanał dostępu do wiedzy cyfrowej i zasobów kultury. Aby osiągnąć ten cel, Norweska Biblioteka Ogólnokrajowa powinna opracować usługi działające na zasadzie sieci nie tylko we współpracy z bibliotekami, lecz także z całym sektorem archiwów, bibliotek i muzeów.

Usługi cyfrowe w internecie są w zasadzie dostępne dla wszystkich. Każda inicjatywa, która ma uzyskać status usługi ogólnokrajowej, powinna leżeć w powszechnym interesie społecznym i mieć określoną jakość. Wspólny portal umożliwiłby łatwy dostęp do wszystkich usług bibliotecznych oraz zasobów cyfrowych archiwów i muzeów. Udostępnianie metadanych

dla wyszukiwarek będzie gwarantować widoczność i dostępność na różne sposoby.

W przypadku wspólnych usług ogólnokrajowych zakłada się istnienie wśród wielu bibliotek chęci do współpracy w zakresie zawartości i praktycznych rozwiązań oraz systemów, które mają zdolność komunikowania się. W staraniach tych należy również wykorzystać poniższe przykłady współpracy, która została już zapoczątkowana przez kilka najważniejszych podmiotów dążących do utworzenia norweskiej biblioteki cyfrowej:

- Program powszechnej cyfryzacji, realizowany przez Bibliotekę Narodową Norwegii, uruchomiony w 2006 roku, oraz dalsza rozbudowa Archiwum Cyfrowego, przeznaczonego do trwałego przechowywania materiałów cyfrowych. Archiwum to stanowi wspólny zasób całego sektora bibliotecznego oraz innych podmiotów mających podobne zapotrzebowanie.
- Bazy danych gromadzące wiedzę wszystkich bibliotek uniwersyteckich oraz publikacje prac doktorskich i prac badawczych.
- Dokonanie przez inne biblioteki cyfryzacji zawartości nie objętej działaniami głównych podmiotów uczestniczących w przedsięwzięciu.

Każda zawartość cyfrowa archiwów, bibliotek i muzeów musiałaby wiązać się z podjęciem następujących inicjatyw:

- cyfryzacją materiałów przez norweskie krajowe służby archiwalne i inne archiwa,
- cyfryzacją zawartości muzeów.

Współpraca pomiędzy głównymi zaangażowanymi podmiotami powinna odbywać się na zasadzie korzystania ze wspólnych rozwiązań w formie infrastruktury technicznej o uzgodnionych standardach trwałego przechowywania w formie cyfrowej

oraz dostępu do zasobów. Będzie to stanowić podstawę dla opracowywania dalszych inicjatyw i wspólnych usług. Należy zintensyfikować starania mające na celu uzyskanie dostępu do zawartości cyfrowej, która nie jest powszechnie dostępna, dzięki współpracy pomiędzy głównymi zaangażowanymi podmiotami a Norweskim Urzędem ds. Archiwów, Bibliotek i Muzeów w zakresie kontaktów z odpowiednimi posiadaczami praw autorskich.

Zaangażowanie w obszarze cyfrowym na skalę ogólnokrajową jest niezbędne dla stworzenia większej liczby usług świadczonych wspólnie zarówno przez biblioteki specjalistyczne, jak i biblioteki publiczne w całym kraju. Zapewni to wspólne wykorzystanie zasobów, zapobieganie mnożeniu pracy i umożliwi świadczenie tych usług przez wszystkie biblioteki. Dobrym przykładem wspólnej ogólnokrajowej usługi oferowanej przez kilka współpracujących ze sobą bibliotek jest serwis umożliwiający wysyłanie zapytań - *Zapytaj bibliotekę*. Tego rodzaju współpraca wpływa na jakość usług dzięki połączeniu fachowej wiedzy każdej z bibliotek i jednoczesnemu oferowaniu użytkownikom większej dostępności. Jednakże stała dostępność tego rodzaju usług wymaga nakładów finansowych ze strony państwa.

Zadaniem Urzędu ds. Archiwów, Bibliotek i Muzeów będzie zachęcanie do koordynacji i współpracy pomiędzy bibliotekami oraz udzielanie wsparcia finansowego pozwalające na stabilne funkcjonowanie ważnych ogólnokrajowych usług cyfrowych. Realizacja projektu pod nazwą «Norweska Biblioteka Cyfrowa» stworzy solidne podstawy dla budowy wspólnej biblioteki cyfrowej stanowiącej połączenie kilku usług ogólnokrajowych i lokalnych oraz dla pracy nad tworzeniem nowych. Celem jest stworzenie biblioteki

Biblioteka w Asker. Fot. Bjørn Djupvik

cyfrowej oferującej każdemu łatwy dostęp do wiedzy i kultury.

Biblioteka jako arena wiedzy

Biblioteka jako arena wiedzy ma dwa wymiary. Z jednej strony, biblioteki umożliwiają uczenie się, oferując dostęp do źródeł wiedzy, a z drugiej stanowią inspirujące środowisko wiedzy, na które składają się obszary nauki, wyposażenie oraz posiadane przez ich personel umiejętności doradcze.

Biblioteki mają znaczący udział w kształceniu formalnym. Każda inicjatywa służąca przekształceniu społeczeństwa norweskiego w społeczeństwo wiedzy musi wzmocnić ten udział poprzez stały program współpracy pomiędzy władzami bibliotek i sektorem edukacji na szczeblu krajowym. Celem tej współpracy powinno być zapewnienie lepszej koordynacji wszystkich zasobów bibliotecznych, rozwój bibliotek jako ośrodków gromadzących zasoby wiedzy, a także określanie obszarów, które są szczególnie odpowiednie dla współpracy.

W obecnych czasach biblioteki w różnym stopniu funkcjonują jako arena wiedzy. Biblioteki uniwersyteckie naturalnie mają w tym względzie podstawowe znaczenie dla swoich instytucji, chociaż mogą one znacznie różnić się między sobą pod względem faktycznej infrastruktury. W ostatnich latach wiele uczelni wyższych przekształciło swoje biblioteki w

ośrodki wiedzy, które oprócz tradycyjnych funkcji bibliotecznych oferują dobrze wyposażone środowisko do nauki. W wyniku tego studenci więcej korzystają z pomieszczeń bibliotecznych, niż miało to miejsce wcześniej.

W ośrodki wiedzy należy przekształcić również biblioteki szkolne równoległe z realizacją rządowego planu pod nazwą *Promocja wiedzy*, który służy zwiększeniu nakładów finansowych zarówno na szkolnictwo podstawowe, jak i średnie. Biblioteki publiczne mają znaczny niewykorzystany potencjał jako miejsca zarówno formalnego, jak i nieformalnego zdobywania wiedzy. Biblioteki szkolne i publiczne wymagają prowadzenia systematycznego programu uzupełniania zarówno kwalifikacji, jak i wyposażenia. Wszystkie biblioteki publiczne powinny posiadać lokalną sieć szybkiego internetu bezprzewodowego (WLAN), dzięki której użytkownicy za pośrednictwem własnych komputerów mogliby uzyskać dostęp do źródeł cyfrowych oraz połączenie w ramach danego obszaru nauki. Bliższa współpraca pomiędzy bibliotekami publicznymi i szkolnymi służyłaby zapewnieniu uczniom bardziej wszechstronnej obsługi bibliotecznej.

Studenci – szczególnie ci, którzy objęci są systemem nauczania zdalnego – w poszukiwaniu wiedzy często korzystają z bibliotek publicznych. Aby zaspokoić potrzeby tych studentów, konieczna jest współpraca pomiędzy bibliotekami instytucji edukacyjnych i bibliotekami publicznymi zarówno na szczeblu lokalnym, jak i regionalnym.

Biblioteki publiczne powinny udzielać kompetentnych porad dorosłym, którym potrzebne jest szkolenie w zakresie korzystania z usług cyfrowych, zarówno jeżeli chodzi o samo fizyczne wyposażenie, jak i faktyczne cyfrowe źródła wiedzy i informacji. Biblioteka publiczna stanowi naturalne ogniwo w każdym programie,

którego celem jest doskonalenie umiejętności cyfrowych ogółu ludności.

Upowszechnianie kultury i literatury

Biblioteki publiczne powinny stanowić atrakcyjne miejsce spotkań w danej społeczności lokalnej oraz arenę promowania wiedzy, kultury i literatury. Odgrywają one ważną rolę, wprowadzając swoich użytkowników w świat literatury - zarówno beletrystyki, jak i literatury faktu oraz zarówno literatury klasycznej, jak i współczesnej. Spoczywa na nich szczególny kulturalno-polityczny obowiązek promowania czytelnictwa i wiedzy o literaturze norweskiej oraz dziełach tłumaczonych. Są one w stanie sprawić, by społeczeństwo lepiej poznało ogromną różnorodność dostępnej literatury. Istnieje zapotrzebowanie na więcej publikacji z zakresu literatury przeznaczonej specjalnie dla grup mających określone potrzeby. Zmiany na rynku księgarskim spowodowały, że w księgarniach słabiej dostępne są starsze pozycje literackie. Wobec tej sytuacji biblioteki powinny stworzyć lepszy zestaw oferowanych przez nie podróży literackich zarówno w dziedzinie beletrystyki, jak i literatury faktu.

Usługi biblioteczne obejmują również muzykę, film, teatr, multimedia i sztukę obrazkową. Sposób korzystania z mediów przez ludzi stale się zmienia, a biblioteki muszą rozwijać się i dbać zarówno o jakość, jak i aktualność swoich materiałów.

Biblioteki publiczne muszą cały czas traktować priorytetowo upowszechnianie literatury i zachęcanie do czytania zarówno dzieci, jak i dorosłych. Rozwój i zarządzanie usługami działającymi w ramach sieci są niezbędne dla uwidocznienia różnorodności i zakresu całej dostępnej literatury. Obejmuje to dalszy rozwój serwisu «Whichbook» oraz wprowadzenie strony poświęconej literaturze, podobnej do tej, która już funkcjonuje w Danii.

W ramach usług świadczonych na zasadzie sieci powinno znaleźć się miejsce także dla innych mediów.

Biblioteki muszą współpracować z przedszkolami oraz sektorem szkolnym w zakresie dostarczania literatury dla dzieci i młodzieży. Arts Council Norway, Norweski Instytut Książek dla Dzieci, projekt («Czytaj!») oraz organizacje zrzeszające pisarzy i twórców są w tym obszarze ważnymi partnerami, podobnie jak instytucje edukacyjne i badawcze, których przedmiotem zainteresowania jest czytanie, literatura i promowanie literatury.

Biblioteki powinny pobudzać dzieci i młodzież do szukania przyjemności w czytaniu oraz do rozwijania zainteresowań literackich i poszukiwania wiedzy. W związku z tym najważniejszą inicjatywą będzie opracowanie skutecznych metod prezentacji pod kątem wzbudzenia w tej konkretnej grupie docelowej chęci czytania i korzystania z biblioteki. Będzie to obejmować również te osoby, którym z różnych powodów potrzebna jest specjalnie dostosowana literatura.

Współpraca w ramach projektu o nazwie «Plecak kulturalny» w wielu wypadkach zaowocowała ożywieniem podejścia biblioteki publicznej do dzieci w szkołach podstawowych i dalsze zaangażowanie należy traktować priorytetowo. Istnieje potrzeba bardziej profesjonalnego prezentowania literatury, być może z udziałem innych form sztuki. Gdy inicjatywy podejmowane w ramach «Plecaka kulturalnego» obejmą także przedszkolaków i uczniów szkół średnich, w ślad za tym biblioteki powinny prowadzić aktywną promocję w tych obszarach.

Zawartość i kwalifikacje bibliotek trzeba udoskonalić tak, aby uwzględniały one zainteresowanie dzieci i młodzieży mediami w bardziej kompetentny sposób. Dzieci i młodzież korzystają z internetu w większym stopniu niż

większość dorosłych i porozumiewają się w sposób interaktywny. Dokonując prezentacji za pośrednictwem sieci oraz współpracując z innymi podmiotami promującymi kulturę i sztukę, biblioteki mogą tworzyć nowe środki wyrazu, które będą przemawiać do tej grupy docelowej. Biblioteki powinny również umożliwiać dzieciom i młodzieży prezentowanie w formie cyfrowej na swoich stronach ich własnej twórczej pracy.

Biblioteki muszą zapewniać dostęp do wszystkich rodzajów literatury faktu, ponieważ pozycje te w znacznym stopniu przyczyniają się do poszerzenia wiedzy i rozwoju języka norweskiego. Należy mieć nadzieję, że norweskie źródła wiedzy i kultury będzie można w coraz większym stopniu poddawać cyfryzacji po to, aby zwiększyć zarówno odsetek norweskojęzycznych materiałów w internecie, jak i ich dostępność. To samo dotyczy norweskich periodyków i czasopism. Obecny krótki okres przechowywania ich w wydawnictwach i księgarniach powoduje zwiększenie potrzeby dostępu do literatury norweskiej w formie cyfrowej.

Na literaturę naukowo-badawczą na wyższych szczeblach edukacji coraz większy wpływ wywiera język angielski. Widać to wyraźnie w zbiorach bibliotek uniwersyteckich. W związku z tym ważne jest, aby w bibliotekach dostępna była tego typu literatura faktu publikowana w języku norweskim. W ostatnich latach wypożyczanie książek w bibliotekach uniwersyteckich znacznie wzrosło, podobnie jak liczba dokumentów dostępnych w formie cyfrowej.

Wiele bibliotek publicznych posiada interesujące zbiory pozycji poświęconych lokalnej historii. Współpraca z archiwami i muzeami mogłaby pomóc w zaprezentowaniu tych materiałów w nowym, bogatszym

otoczeniu i jednocześnie zapewnić ich bardziej staranną dystrybucję.

Zasoby biblioteczne zarówno w formie drukowanej, jak i cyfrowej można aktywnie wykorzystać do prezentowania wiedzy i kontekstu w przypadku pytań i debat stanowiących bezpośredni przedmiot zainteresowania danej społeczności. Biblioteki powinny korzystać z najnowszych form dialogu i komunikacji. Blog biblioteczny mógłby stać się cyfrowym forum wiedzy, poświęconym bieżącym tematom, zawierającym aktualności, bazującym na nowościach oraz na linkach do odpowiedniej zawartości i zasobów bibliotecznych. Blogi społecznościowe mogłyby otrzymać różne profile tematyczne zarówno dzięki jednej bibliotece, jak i w wyniku zorganizowanej współpracy bibliotek. Dialog prowadzony za pośrednictwem cyfrowych środków przekazu mógłby zostać uzupełniony organizowanymi lokalnie w danej bibliotece wystawami czy dyskusjami.

Biblioteki a wielokulturowa Norwegia

Jako otwarte dla wszystkich ośrodki demokracji, od co najmniej 30 lat biblioteki publiczne funkcjonują w sposób zadowalający, jeżeli chodzi o imigrantów. Biblioteki przyczyniają się do otwartości na różnorodność, integracji i różnorodności kulturowej, a imigranci sporo korzystają z ich usług.

Wielojęzyczny dział Deichmanske bibliotek - biblioteki publicznej w Oslo – to krajowy ośrodek skupiający wykwalifikowaną kadre, który oferuje ogólnokrajową usługę umożliwiającą bibliotekom zaopatrywanie użytkowników należących do mniejszości językowych w literaturę w ich ojczystym języku.

Brakuje literatury – zarówno dziecięcej, jak i przeznaczonej dla dorosłych – w wielu najważniejszych językach, którymi posługują się imigranci, a dla czytelników norweskich

dostępnych jest w przekładzie bardzo niewiele książek pochodzących z ich ojczystych krajów. W związku z tym Arts Council Norway powinno zwiększyć nakłady finansowe na tłumaczenie literatury tak, aby co roku można było nim objąć większą liczbę tytułów.

W dziedzinie literatury lapońskiej publikowane są książki zarówno dla dzieci, jak i dla dorosłych, jednak zwiększenie liczby pozycji okazuje się być trudne ze względu na bardzo mały rynek. Brakuje szczególnie literatury dla dzieci i młodzieży. Inne mniejszości etniczne w Norwegii (Żydzi, Kwenowie, Romowie i Finowie) wydają niewiele własnej pisemnej literatury.

Aktywne promowanie literatury przez biblioteki pomaga zarówno dzieciom, jak i dorosłym pochodzącym z rodzin imigrantów w rozwijaniu zamiłowania do czytania i rozumienia języka oraz w doskonaleniu umiejętności związanych z czytaniem i pisaniem. Czytanie literatury norweskiej pozwala na zdobycie większej wiedzy na temat norweskiego stylu życia. Świadczona na zasadzie sieci usługa «Bazar», stworzona przez Norweską Bibliotekę Wielojęzyczną Deichmana, oferuje informacje na temat społeczeństwa norweskiego, opracowane w wielu językach. Stosowane przez biblioteki metody nawiązywania kontaktu i udzielania wsparcia w procesie integracji wymagają dalszych usprawnień. W tej pracy rozwojowej bardzo przydatna byłaby większa wymiana wiedzy i doświadczeń pomiędzy samymi bibliotekami oraz z innymi właściwymi obszarami fachowej wiedzy.

Usługi adresowane do imigrantów istnieją głównie dzięki staraniom podjętym przez sektor bibliotek publicznych. Biblioteki istniejące przy różnych instytucjach edukacyjnych również powinny organizować swoje usługi w taki sposób, aby usprawnić zdobywanie wiedzy przez uczniów i studentów reprezentujących mniejszości językowe.

Rok 2008 został ogłoszony rokiem poświęconym różnorodności kulturowej Norwegii. Biblioteki powinny odegrać aktywną rolę w związanych z tym wydarzeniach, najlepiej we współpracy z innymi instytucjami kultury.

Rząd norweski opracowuje plan działania na rzecz integracji i lepszego włączenia imigrantów. Zasadniczą sprawą jest uznanie ogólnego znaczenia bibliotek w tym obszarze i w związku z tym rządowy plan powinien przewidywać dla nich określone role.

Biblioteki mają również zadania związane z krzewieniem wśród ogółu ludności wiedzy o naszej wielokulturowej rzeczywistości, w tym zarówno kultury lapońskiej, jak i kultury innych mniejszości etnicznych. Rok 2008 został ponadto ogłoszony przez Unię Europejską Rokiem Dialogu Międzykulturowego.

Usługi biblioteczne w więzieniach

Wszystkie więzienia, w których przebywa więcej niż 25 osadzonych, powinny z mocy prawa posiadać własną bibliotekę. Obecnie około 60% zapewnia usługi biblioteczne, którymi zarządza 16 bibliotek uczestniczących w uruchomionym w 2006 r. w Norwegii programie na rzecz finansowania bibliotek z budżetu państwa. Aby mogło powstać więcej bibliotek więziennych, należy utrzymać poziom finansowania z budżetu przeznaczanego na ten cel w ostatnich latach. Istnieje potrzeba otwarcia następujących 14 bibliotek więziennych w instytucjach, które obecnie nie są objęte tego rodzaju finansowaniem. Ponadto, w 2009 roku ma zostać otwarte nowe duże więzienie w Halden. W przypadku więzień, w których przebywa mniej niż 25 osadzonych, konieczne jest wypróbowanie innych rozwiązań mających na celu zapewnienie również tym więźniom usług bibliotecznych.

STRATEGIE I INICJATYWY DOTYCZĄCE PIERWSZEGO OBSZARU DOCELOWEGO

1.1 ZAWARTOŚĆ CYFROWA I USŁUGI ŚWIADCZONE NA ZASADZIE SIECI

Wspólne cele w ramach strategii 1.1

- Program cyfrowych archiwów, bibliotek i muzeów, oferujący każdemu łatwy dostęp do zasobów cyfrowych archiwów, bibliotek i muzeów;
- Norweska biblioteka cyfrowa rozwijająca sprawne świadczenie usług bibliotecznych na zasadzie sieci;
- Sektor biblioteczny z infrastrukturą cyfrową, która zawsze jest zgodna z aktualnym postępem technicznym.

Inicjatywa: stworzenie portalu archiwów, bibliotek i muzeów jako formy wspólnego udostępnienia zasobów kultury i wiedzy w ramach sieci

Opis: Ogólnokrajowy portal archiwów, bibliotek i muzeów zapewni ludności jeden wspólny dostęp do zasobów cyfrowych archiwów, bibliotek i muzeów przy jednoczesnym zachowaniu możliwości lokalnego dostępu. Zostaną opracowane modele organizacji i finansowania wspólnych usług oferowanych za pośrednictwem tego portalu. Stworzenie portalu archiwów, bibliotek i muzeów będzie wymagać nakładów finansowych ze strony państwa. Należy również zadbać o zapewnienie możliwości dostępu do metadanych za pośrednictwem wyszukiwarek takich jak Google czy Sesam.

Termin realizacji: 2008-2014

Cel operacyjny: Udostępnienie w internecie do końca 2009 roku portalu archiwów, bibliotek i muzeów, umożliwiającego dostęp do kultury i wiedzy w ramach sieci.

Inicjatywa: wdrożenie programu Norweska Biblioteka Cyfrowa

Opis: Wdrożenie programu Norweska Biblioteka Cyfrowa będzie stanowić solidną podstawę dla połączenia w ramach wspólnej biblioteki cyfrowej szeregu usług świadczonych na skalę ogólnokrajową i lokalną oraz prowadzenia prac nad utworzeniem nowych. Rozwój wspólnych usług ogólnokrajowych dzięki współpracy pomiędzy bibliotekami oraz środkom finansowym z budżetu państwa otworzy drogę do świadczenia usług o wyższym standardzie. Jednym z priorytetów będzie opracowanie wspólnego systemu wyszukiwania i rezerwowania książek w bibliotekach publicznych i specjalistycznych. Celem powinno być umożliwienie wyszukiwania materiałów we wszystkich bibliotekach norweskich w jednym i tym samym czasie. Usługa ta będzie dostępna dla ogółu ludności i zapewni bezpośredni dostęp do zasobów bibliotecznych. Jeżeli potrzebne materiały nie będą istniały w formie cyfrowej, to system pokaże, gdzie można je znaleźć i dokona rezerwacji w posiadającej je bibliotece. Wprowadzenie serwisu wyszukiwania i rezerwacji będzie stanowić krok na drodze do opracowania powszechnego dostępu do wszelkiej zawartości istniejącej w formie drukowanej i cyfrowej w całym sektorze bibliotecznym.

Termin realizacji: 2007-2014

Cel operacyjny: Udostępnienie do końca 2007 roku wspólnej infrastruktury umożliwiającej wyszukiwanie pozycji w bazach danych norweskich bibliotek.

Inicjatywa: zapewnienie dostępu do głównych źródeł wiedzy w ramach umów licencyjnych i innym odpłatnych uzgodnień

Opis: Źródła informacji w formie cyfrowej mają tak istotne znaczenie dla rozwoju norweskiego społeczeństwa wiedzy, że powinny one być bardziej dostępne, niż jest to obecnie możliwe. Ważne materiały stanowiące wiedzę i dziedzictwo kulturowe powinny być udostępniane ogółowi ludności za pośrednictwem bibliotek i instytutów kształcenia lub bezpośrednio w ramach umów licencyjnych i innych odpłatnych uzgodnień. Do przykładów innych źródeł, które mogłyby być objęte tego rodzaju dostępem, należą słowniki, leksykony i cyfrowe archiwa prasowe.

Termin realizacji: 2008-2014

Cel operacyjny: Dostępność głównych źródeł informacji i wiedzy za pośrednictwem norweskiej biblioteki cyfrowej do końca 2009 roku.

1.2 CYFRYZACJA WAŻNYCH ZASOBÓW

Cel strategii 1.2

Posiadanie przez użytkowników dostępu do ważnych materiałów w formie cyfrowej

Inicjatywa: stworzenie programu cyfryzacji materiałów znajdujących się w archiwach, bibliotekach i muzeach

Opis: Powstanie program cyfryzacji materiałów znajdujących się w archiwach, bibliotekach i muzeach. Program ten oparty jest na strategiach cyfryzacji opracowanych przez Bibliotekę Narodową Norwegii oraz norweskie krajowe służby archiwalne. Komitet roboczy działający w ramach projektu «Norweska Biblioteka Cyfrowa» przedstawił swoje zalecenia i wytyczne dla strategii ogólnokrajowej. Inicjatywa ta rozpatrywana jest wraz z planem «e-Norwegia 2009 – cyfrowy skok», który uwydatnia potrzebę opracowania strategii usprawnienia dostępu do naszego dziedzictwa kulturowego. Dalsze działania zostaną wprowadzone w 2009 roku.

Termin realizacji: 2008-2014

Cel operacyjny: Uruchomienie programu cyfryzacji materiałów znajdujących się w archiwach, bibliotekach i muzeach do końca 2008 r.

1.3 OPRACOWANIE NOWYCH USŁUG CYFROWYCH

Cel strategii 1.3

Biblioteki będą odgrywać wiodącą rolę w korzystaniu z nowej techniki i będą świadczyć usługi cyfrowe o wysokim standardzie.

Inicjatywa: promowanie testowania nowych usług i rozwiązań teleinformatycznych

Opis: Teleinformatyka stanie się priorytetem dla bibliotek odgrywających wiodącą rolę w prezentowaniu użytkownikom rozwiązań i usług cyfrowych opartych na najnowocześniejszej technologii. Należy opracować metody i możliwości stworzenia interaktywnej komunikacji pomiędzy bibliotekami, odbywającej się w ramach sieci, oraz nowych form prowadzenia dialogu ze społeczeństwem. Testowane będą nowe rozwiązania techniczne i usługi cyfrowe.

Termin realizacji: stale

Cel operacyjny: Wyraźnie uwydatnione znaczenie teleinformatyki we wszystkich ważnych programach i inicjatywach podejmowanych przez Urząd ds. Archiwów, Bibliotek i Muzeów oraz w wyniku utworzenia w 2008 roku w ramach sieci grupy teleinformatycznej.

1.4 PODNIESIENIE STANDARDU BIBLIOTEKI JAKO ARENY ZASOBÓW WIEDZY

Wspólne cele w ramach strategii 1.4

- Biblioteki mają stanowić bazę wiedzy zarówno w przypadku formalnego, jak i nieformalnego zdobywania wiedzy;

- Biblioteki mają być dobrze zintegrowane ze środowiskiem wiedzy instytucji edukacyjnych;
- Biblioteki mają pomagać w doskonaleniu umiejętności informacyjnych uczniów, studentów i ogółu ludności.

Inicjatywa: nawiązanie regularnej współpracy pomiędzy władzami bibliotecznymi i edukacyjnymi na szczeblu krajowym

Opis: Regularna współpraca na szczeblu krajowym pomiędzy władzami bibliotecznymi i ich partnerami z sektora edukacji pomoże zapewnić lepszą koordynację wszystkich zasobów bibliecznych, promowanie bibliotek jako areny zasobów wiedzy oraz określanie obszarów, w których szczególnie warto współpracować.

Termin realizacji: stale

Cel operacyjny: Nawiązanie do końca 2008 roku regularnej współpracy na szczeblu krajowym pomiędzy władzami bibliotecznymi i ich partnerami z sektora edukacji.

Inicjatywa: opracowanie narzędzi i metod kształcenia umiejętności informacyjnych

Opis: Doskonalenie umiejętności informacyjnych uczniów będzie stanowić priorytet bibliotek szkolnych. W ramach tej inicjatywy można czerpać z doświadczeń bibliotek uniwersyteckich, w których niezbędne narzędzia i metody zostały już opracowane. Szkolenie w zakresie umiejętności informacyjnych powinno stać się integralną częścią platformy pedagogicznej i być włączone w działania związane ze zdobywaniem wiedzy z poszczególnych przedmiotów. Rozwój będzie oparty na formie współpracy na rzecz przekazywania wiedzy i doświadczeń niezależnie od szczebla edukacji.

Termin realizacji: 2008-2014

Cel operacyjny: Rozpoczęcie w 2008 roku przeprowadzania prób i testowania metod doskonalenia umiejętności informacyjnych.

Inicjatywa: korzystanie z otwartych rozwiązań cyfrowych w celu zapewnienia dostępu do informacji naukowych opracowywanych przez wyższe uczelnie

Opis: Otwarte archiwa instytucjonalne na wyższych uczelniach mają zasadnicze znaczenie dla dostępu społeczności do informacji naukowych. Obecnie trwają prace nad zapewnieniem wspólnego dostępu do tych archiwów w postaci różnych projektów na rzecz udostępniania w formie cyfrowej archiwów i periodyków, które są już otwarte i dostępne nieodpłatnie. Należy kontynuować ten proces.

Termin realizacji: 2008-2014

Cel operacyjny: Udostępnienie przed 2010 rokiem wszystkich norweskich badań publicznych w otwartych archiwach instytucjonalnych.

1.5 DALSZY ROZWÓJ W DZIEDZINIE UPOWSZECHNIANIA KULTURY I LITERATURY PRZEZ BIBLIOTEKI

Wspólne cele w ramach strategii 1.5

- Biblioteki mają promować umiejętności w zakresie czytania i zamiłowanie do czytania poprzez aktywne prezentowanie literatury;
- Biblioteki mają oferować szeroki zakres literatury i innych sposobów prezentowania kultury;
- Instytucje należące do sektora archiwów, bibliotek i muzeów mają wzmacniać lokalną tożsamość i poczucie przynależności poprzez promowanie historii lokalnej.

Inicjatywa: wdrożenie specjalnego programu upowszechniania literatury

Opis: Upowszechnianie literatury stanowi kluczowy element działalności bibliotek. Planuje

się wprowadzenie specjalnego programu, mającego na celu udoskonalenie tej funkcji, w tym prezentowanie literatury, której zakup finansowany będzie ze środków budżetu państwa. Program zawierać będzie różne elementy - wszystkie nastawione na osiągnięcie jednego celu, jakim jest wywołanie zainteresowania czytaniem zarówno wśród dzieci, jak i dorosłych oraz zapewnienie, aby wszyscy otrzymywali jednakowo dobre usługi, niezależnie od umiejętności czytania. Celem programu będzie również zachęcanie do czytania i oferowanie odpowiednio dostosowanej literatury we współpracy np. z sektorem edukacji. Rozwój i zarządzanie infrastrukturą służącą dokonywaniu prezentacji w ramach sieci pozwoli na pokazanie ogromnej różnorodności bibliotek oraz szerokiej gamy pozycji literackich. W ramach programu priorytetowo traktowane będą dzieci i młodzież.

Termin realizacji: 2008-2014

Cel operacyjny: Opracowanie i uruchomienie w 2008 roku przez Urząd ds. Archiwów, Bibliotek i Muzeów programu upowszechniania literatury wraz z odpowiednimi usługami świadczonymi w ramach sieci.

Inicjatywa: opracowanie programu działania na rzecz wzmocnienia bibliotek, archiwów i muzeów jako ośrodków historii lokalnej

Opis: Promowanie materiałów poświęconych historii lokalnej powinno stanowić główny element usług i działalności bibliotek. Historia lokalna wzmacnia poczucie przynależności i uświadamia znaczenie przeszłości dla obecnej i przyszłej społeczności lokalnej. Urząd ds. Archiwów, Bibliotek i Muzeów oraz Norweski Instytut Historii Lokalnej będą współpracować ze sobą przy opracowywaniu planu działania, którego celem jest lepiej skoordynowana strategiczna promocja historii lokalnej na szczeblu instytucjonalnym zarówno na skalę ogólnokrajową, jak i lokalną.

Termin realizacji: 2007-2008

Cel operacyjny: Opracowanie do końca 2008 roku planu działania na rzecz wzmocnienia archiwów, bibliotek i muzeów jako ośrodków historii lokalnej.

Inicjatywa: wzmocnienie i rozszerzenie programów finansowania zakupu literatury i innych mediów ze środków budżetu państwa

Opis: Na wzór systemu istniejącego w przypadku finansowania przez budżet państwa zakupu norweskiej literatury beletrystycznej, podobne rozwiązania należy wprowadzić w odniesieniu do nabywania przez biblioteki nowych norweskich filmów i gier komputerowych. Dzięki temu zarówno dzieci, jak i dorośli będą mieli zagwarantowany dostęp do ważnych elementów współczesnej kultury i jednocześnie zostanie im zaoferowana norweska alternatywa dla mediów zdominowanych przez język angielski. Program finansowania zakupu muzyki norweskiej ze środków budżetu państwa obejmie również większą liczbę tytułów i większe ilości i pozwoli na ściąganie muzyki norweskiej. Programy finansowania zakupu pozycji z zakresu literatury faktu dla dzieci i młodzieży, nowych pozycji z zakresu norweskiej prozy reportażowej oraz przekładów literatury ze środków budżetu państwa powinny objąć większą liczbę tytułów, zapewniając w ten sposób rozszerzenie gamy pozycji reprezentujących tego typu literaturę.

Termin realizacji: stale

Cel operacyjny: Wdrażanie inicjatyw w okresie 2008-2010, począwszy od nowego programu finansowania zakupu norweskich filmów ze środków budżetu państwa, rozszerzenie programów zakupu pozycji z zakresu literatury faktu przeznaczonych dla dzieci, przekładów literatury oraz współczesnej norweskiej prozy reportażowej. Rozszerzenie programu w 2009 roku w odniesieniu do pozycji muzycznych oraz objęcie nim w 2010 roku gier komputerowych.

1.6 WZMOCNIENIE BIBLIOTEK JAKO INSTYTUCJI PRZYCZYNIAJĄCYCH SIĘ DO WIĘKSZEJ OTWARTOŚCI NA RÓŻNORODNOŚĆ, INTEGRACJI I RÓŻNORODNOŚCI KULTUROWEJ

Wspólne cele w ramach strategii 1.6

- Biblioteki mają przyczyniać się do wzmocnienia integracji imigrantów ze społeczeństwem norweskim;
- Biblioteki mają informować o rozmiarze różnorodności kulturowej i zwiększać świadomość dotyczącą tego bogactwa.

Inicjatywa: przyczynianie się do integracji imigrantów poprzez promowanie literatury i wiedzy

Opis: Biblioteki będą przyczyniać się do integracji i włączania imigrantów dzięki szeregowi usług i działań. Biblioteki będą systematycznie wykorzystywane w procesie nauczania języka oraz w innych działaniach edukacyjnych adresowanych do imigrantów. Aby usprawnić te starania, niezbędne jest przeprowadzenie bardziej szczegółowych prac rozwojowych oraz wymiana wiedzy. Biblioteki wezmą aktywny udział w działaniach zaplanowanych na 2008 rok, ogłoszony «Rokiem Różnorodności Kulturowej» w Norwegii oraz «Rokiem Dialogu Międzykulturowego» w Europie. Biblioteki odegrają również twórczą rolę we wdrażaniu rządowego planu działania na rzecz integracji i włączenia społecznego imigrantów.

Jako ośrodek skupiający wykwalifikowaną kadrę, Biblioteka Wielojęzyczna będzie wspierać biblioteki w oferowaniu imigrantom lepszych usług. Biblioteki w sektorze edukacji również powinny uwzględnić imigrantów jako grupę docelową dla świadczonych przez siebie usług.

Termin realizacji: stale

Cel operacyjny: Przeprowadzenie badań w zakresie nowych form prezentacji dla

imigrantów w związku z działaniami planowanymi na rok 2008 oraz rządowym planem działania na rzecz integracji i włączenia społecznego imigrantów.

1.7 WZMOCNIENIE USŁUG BIBLIOTECZNYCH W WIĘZIENIACH

Cel strategii 1.7

Posiadanie przez wszystkich więźniów dostępu do usług bibliotecznych

Inicjatywa: zrealizowanie planów świadczenia usług bibliotecznych w więzieniach

Opis: Zostaną zrealizowane przedstawione w 2006 roku plany dotyczące świadczenia usług bibliotecznych w więzieniach. Jednocześnie, w miarę usprawniania standardowych usług, należy rozważyć również alternatywne sposoby rozszerzenia usług na mniejsze zakłady penitencjarne. Szczególne wyzwanie dla usług bibliotecznych świadczonych w więzieniach stanowią ograniczenia dostępu do internetu.

Termin realizacji: 2008-2014

Cel operacyjny: Do 2009 roku wszystkie więzienia, w których przebywa ponad 25 osadzonych, będą posiadać własną bibliotekę lub – jeżeli nie będzie to możliwe – odpowiednie usługi biblioteczne zostaną im udostępnione w inny sposób. Przed 2009 rokiem mają zostać przeprowadzone próby oceny alternatywnych usług w mniejszych zakładach penitencjarnych, które nie mają własnej biblioteki.

NORWESKA BIBLIOTEKA OGÓLNOKRAJOWA

STRUKTURA I ORGANIZACJA

W Norwegii istnieje wiele małych bibliotek mających ograniczone zasoby i krótkie godziny urzędowania. Rozczłonkowanie struktury bibliotecznej powoduje poważne różnice, jeżeli chodzi o gospodarkę, kompetencje, zakres usług i możliwości rozwoju. Istnieje potrzeba przeprowadzenia reformy bibliotek z nastawieniem na rozwój i zagwarantowanie wszystkim jednakowego standardu usług. Ideą leżącą u podstaw Norweskiej Biblioteki Ogólnokrajowej jest doprowadzenie do współpracy pomiędzy bibliotekami publicznymi i specjalistycznymi ponad wszelkimi granicami. Istniejąca wśród ludności potrzeba posiadania dobrych usług bibliotecznych jest ważniejsza niż ograniczenia administracyjne i struktura własności. Traktując to jako punkt wyjścia, można ukształtować nowy krajobraz biblioteczny, ale tylko dzięki programowi reformy.

Reforma bibliotek wiąże się z procesem konsolidacji, a ostatecznym celem jest doprowadzenie do wzmocnienia bibliotek i podniesienia standardu usług poprzez koordynację i wspólne korzystanie z zasobów. *Konsolidacja* oznacza zarówno wzmocnienie, jak i połączenie.

Na proponowaną reformę składa się kilka inicjatyw, których celem jest stworzenie sieci współpracy bibliotecznej:

- konsolidacja
- program inwestowania w pomieszczenia biblioteczne

- ogólnokrajowa sieć transportowa
- zmiany w ustawodawstwie, któremu podlega sektor bibliotek i edukacji
- marketing i profil społeczny
- podniesienie standardu działalności prowadzonej przez biblioteki
- większa fachowa wiedza

Reforma organizacyjna bibliotek*Biblioteka skonsolidowana*

Celem reformy organizacyjnej bibliotek jest zapewnienie ludności lepszych usług, a bibliotekom większych możliwości rozwoju. System biblioteczny zostanie wzmocniony przez program konsolidacji, dzięki któremu nastąpi połączenie zasobów, utworzenie większych bibliotek i rozszerzenie zakresu oferowanej fachowej wiedzy. Reforma polega na skoordynowaniu zasobów, usprawnieniu funkcjonowania oraz podniesieniu standardu usług bibliotecznych opartych na wyższych kwalifikacjach i lepszych metodach dystrybucji. Dzięki reformie wszyscy mieszkańcy kraju, a szczególnie mieszkańcy mniejszych gmin, będą mogli korzystać z lepszych usług zapewniających im dostęp do bardziej obszernych zasobów bibliotecznych i większej fachowej wiedzy bibliotecznej. Reforma ta jest niezbędna, jeżeli biblioteki mają odegrać wiodącą rolę w przyszłej polityce edukacyjnej i kulturalnej. Biblioteki skonsolidowane muszą posiadać określoną minimalną liczbę osobolat oraz właściwy i efektywny poziom fachowej

Główną inicjatywą w tym obszarze jest zreformowanie struktury bibliotek, mające na celu zaoferowanie użytkownikom usług bibliotecznych o wyższym standardzie, świadczonych w oparciu o sprawnie działające środowisko biblioteczne i większe kwalifikacje personelu. Cel ten ma zostać osiągnięty poprzez konsolidację kilku bibliotek na danym obszarze geograficznym, w wyniku czego powstanie nowa wspólna biblioteka. Mieszkańcy mają być lepiej poinformowani o zawartości bibliotek i usługach bibliotecznych.

Reforma strukturalna powinna być kontynuowana w formie programu podniesienia standardu fizycznego środowiska bibliotecznego, którego celem jest tu uczynienie z bibliotek atrakcyjnego miejsca spotkań dla społeczności lokalnej i instytucji edukacyjnych.

Szkoła wyższa w Akershus. Fot. Bjørn Djupvik

wiedzy, niezbędny do zapewnienia wysokiego standardu obsługi i rozwoju. Następnym wymogiem to zwiększenie w budżetach bibliotek środków na inwestycje i bieżące zarządzanie. Wszystkie te działania łącznie pozwolą na zwiększenie i podniesienie standardu usług w stosunku do zapewnionych środków finansowych.

Najbardziej widocznym posunięciem będzie połączenie bibliotek publicznych w kilku gminach w nową bibliotekę skonsolidowaną. Ponadto istnieją możliwości organizowania współpracy pomiędzy bibliotekami gminnymi i państwowymi szkołami wyższymi (lub uniwersytetami) oraz możliwości łączenia sił przez biblioteki publiczne i szkolne.

Oprócz procesu konsolidacji, zapewnienie społeczeństwu jak najlepszych usług wymagać będzie pewnych form współpracy pomiędzy różnymi rodzajami bibliotek. Na przykład, korzystna może okazać się bliższa współpraca pomiędzy bibliotekami publicznymi oraz bibliotekami uniwersyteckimi działającymi w tym samym regionie. Źródłem inspiracji dla innych może być doświadczenie miasta Drammen, gdzie biblioteka publiczna, biblioteka uczelni wyższej oraz biblioteka powiatowa połączyły swoje zasoby, tworząc dla mieszkańców jedną wspólną bibliotekę. Nowe jednostki mogłyby powstawać również we

posiadające większą fachową wiedzę jako warunek niezbędny dla wprowadzenia udoskonaleń. Innym przykładem, jaki można czerpać z Reformy Muzeów, jest wartość fachowych sieci. Podobne fora nastawione na rozwój powinny powstać w wybranych obszarach sektora bibliotecznego z udziałem zarówno bibliotek publicznych, jak i specjalistycznych.

Reforma a biblioteki publiczne

Potrzebne jest przeprowadzenie reformy organizacyjnej, w wyniku której obowiązkowo powstałyby większe jednostki biblioteczne. W raporcie dotyczącym archiwów, bibliotek i muzeów (*Biała księga nr 22 (1999-2000)*) zwrócono uwagę na rozczłonkowanie struktury bibliotek publicznych oraz potrzebę opracowania nowych modeli współpracy w zakresie usług świadczonych przez biblioteki publiczne. W 244 gminach istnieje mniej niż jeden wykwalifikowany bibliotekarz lub bibliotekarka, pracujący na pełnym etacie, natomiast w pięciu największych pracuje 22% wszystkich wykwalifikowanych bibliotekarzy dostępnych w sektorze bibliotek publicznych. Jedynie w 67 gminach istnieje biblioteka publiczna, która działa dłużej niż pięć osobołat.

Biblioteki publiczne działają w ramach sektora usług komunalnych, ale ze względu na udział w ogólnej sieci bibliotek mają one również swoje obowiązki poza granicami gminy.

Większe biblioteki powinny powstawać w wyniku łączenia zasobów bibliotecznych na danym obszarze geograficznym przez kilka gmin, które powołają do życia nową skonsolidowaną jednostkę. Nowa organizacja powinna mieć głównego bibliotekarza odpowiedzialnego za całokształt działalności biblioteki, w tym personel, kwestie ekonomiczne, usługi na rzecz ludności, prowadzenie biblioteki macierzystej, jej filii, bibliotekę ruchomą itp. Różne modele organizacji współpracy pomiędzy gminami zostały przedstawione w zarysie w *Projekcie Parlamentu nr 95 (2005-2006)*.

Liczba gmin, które miałyby uczestniczyć w tworzeniu pojedynczej jednostki, powinna być określana w zależności od warunków lokalnych, takich jak liczba ludności, warunki geograficzne i transportowe. Nowe biblioteki powinny być na tyle duże, aby mogły uwzględnić wszystkie najważniejsze obszary fachowej wiedzy. Wymagałoby to zapewnienia minimum 6-8 osobołat w każdej bibliotece, co z kolei oznacza, że biblioteki, które obecnie mają 5 osobołat, zostałyby skonsolidowane z bibliotekami istniejącymi w innych gminach.

Fachowa wiedza i usługi, jakimi dysponują obecnie istniejące biblioteki, powinny być udostępnione wszystkim. Biblioteki te odgrywają zasadniczą rolę w modernizacji całego środowiska bibliotecznego, szczególnie ze względu na posiadane przez nie doświadczenie w dziedzinie projektów rozwojowych i międzynarodowych sieci. Ma to znaczenie przy testowaniu i tworzeniu nowych rodzajów usług. Te większe biblioteki będą również w stanie sprostać wyzwaniom

związanym z rozwojem, które mają znaczenie w skali kraju.

Usługi biblioteczne powinny być możliwie jak najbardziej dostępne dla społeczeństwa. Trzon systemu stanowią sprawnie działające biblioteki macierzyste, oferujące szeroki zakres usług. Jednakże dobry ogólny dostęp zależy również od istnienia filii, bibliotek ruchomych, a także innych punktów dystrybucji, w tym bibliotek szkolnych oraz bibliotek zlokalizowanych w kawiarniach i sklepach, być może w połączeniu z nowatorskimi rozwiązaniami technicznymi takimi jak automaty do wypożyczania książek. Niezbędne dla dostępności są długie godziny urzędowania. Zwykle w każdej gminie uczestniczącej w tej nowej formie organizacji powinna istnieć co najmniej jedna biblioteka, ale każda grupa musi zdecydować o tym, jaka struktura najlepiej odpowiada zapewnianiu mieszkańcom najbardziej satysfakcjonujących rozwiązań. Większa biblioteka otworzy drogę do bardziej efektywnych metod pracy, umożliwiając przeprowadzanie różnych procedur w ramach jednej zamiast kilku oddzielnych operacji. Pozwoli również wygospodarować więcej czasu na podnoszenie standardu usług, wydłużenie godzin urzędowania bez nadwężenia środków oraz zapewni lepszą obsługę biblioteczną w ramach określonego budżetu.

Reforma a biblioteki powiatowe

Aby móc odgrywać istotną rolę w nowych organizacjach regionalnych, współczesna biblioteka powiatowa musi przejść proces przemian. Na szczeblu regionalnym najważniejszą sprawą powinna być koordynacja i rozwój, natomiast kwestie operacyjne oraz odpowiedzialność za bezpośrednie świadczenie usług zostają przekazane szczeblowi lokalnemu, możliwie jak najbliżej użytkownika końcowego. Będzie to wymagać ponownego przystosowania bibliotek powiatowych, w tym również ściśle

współpracy z tymi bibliotekami, przejmującymi zadania operacyjne.

Wdrażanie reformy bibliotecznej będzie stanowić w niedalekiej przyszłości ważne wyzwanie dla administracji regionu. Wymaga ono prowadzenia współpracy i dialogu z gminami oraz działającymi w nich bibliotekami publicznymi. Władze regionalne powinny dysponować środkami umożliwiającymi pobudzenie rozwoju w sektorze bibliotecznym. Przy realizacji programu reformy bibliotek największe znaczenie będą miały działania podjęte na szczeblu regionalnym, szczególnie jeżeli chodzi o proces konsolidacji i podnoszenie poziomu fachowej wiedzy.

Reforma a Norweski Urząd ds. Archiwów, Bibliotek i Muzeów

Norweski Urząd ds. Archiwów, Bibliotek i Muzeów to organ strategiczny, powołany w celu realizowania krajowej polityki w trzech określonych sektorach poprzez prowadzenie dialogu z zainteresowanymi instytucjami oraz z władzami regionalnymi i lokalnymi.

Urząd odpowiada za inicjowanie i wspieranie wdrażania strategii, celów i inicjatyw, które zostały przedstawione w zarysie w dokumencie zatytułowanym *Reforma bibliotek 2014*. W pracy tej najważniejsze znaczenie ma proces konsolidacji, w którym zostaną wykorzystane doświadczenia zdobyte już w ramach programu reformy sektora muzeów.

Zwiększenie finansowania projektu, które zarówno w raporcie dotyczącym archiwów, bibliotek i muzeów, jak i *Raporcie o kulturze* określono jako istotne dla rozwoju sektora bibliotecznego, jak dotąd nie doszło do skutku. Wdrażanie reformy bibliotek jest w pełni uzależnione od finansowania wszystkich trzech obszarów docelowych ze środków krajowych. Istnieje potrzeba zwiększenia dotacji na projekty, środków na aktywizowanie prac nad reformą oraz wsparcia finansowego dla

wybranych wspólnych usług ogólnokrajowych w obszarze cyfrowym.

Reforma a Biblioteka Narodowa Norwegii

Biblioteka Narodowa Norwegii ma stanowić pamięć narodu oraz multimedialny ośrodek wiedzy przodujący w nowych rozwiązaniach, które pozwalają zaspokoić potrzeby przyszłości. Pełni ona istotne biblioteczne funkcje operacyjne i administracyjne oraz działa jako centralny zasób całego systemu bibliotecznego. Biblioteka Narodowa nadzoruje obszary takie jak bibliografia i standardy bibliograficzne oraz ochrona mediów poprzez renowację, konserwację i cyfryzację, a także w oparciu o kwalifikacje prawne. Prowadzi ona katalog wszystkich zbiorów znajdujących się w norweskich bibliotekach. Powstanie Repozytorium i Archiwum Cyfrowego pozwoliło na stworzenie wspólnych zasobów przeznaczonych do trwałego przechowywania materiałów zarówno w formie konwencjonalnej, jak i cyfrowej. Jako administrator Archiwum Cyfrowego, Biblioteka Narodowa odpowiada za utrzymanie standardów technicznych związanych z trwałym przechowywaniem zawartości cyfrowej.

W wyniku podjętych przez Bibliotekę Narodową inicjatyw w dziedzinie cyfryzacji, za 10-12 lat istnienie banku zasobów norweskich materiałów powinno stać się faktem. Umowy zezwalające na dostęp do materiałów cyfrowych chronionych prawami autorskimi pozwolą na szybsze i tańsze wypożyczenia międzybiblioteczne. Biblioteka Narodowa będzie pełnić rolę centralnego zasobu dostarczającego fachową wiedzę, systemy i wyposażenie o zasadniczym znaczeniu dla bibliotek, archiwów i muzeów oraz ogólnie dla mediów i społeczeństwa wiedzy.

REFORMA BIBLIOTEK

Kilka gmin istniejących na danym obszarze geograficznym będzie tworzyć większe biblioteki, łącząc swoje zasoby biblioteczne i ustanawiając nową bibliotekę skonsolidowaną. Każda taka biblioteka będzie miała własnego głównego bibliotekarza odpowiedzialnego za całokształt działalności biblioteki, w tym cały personel, kwestie ekonomiczne, usługi na rzecz ludności, prowadzenie biblioteki macierzystej, jej filii,

Szkoła wyższa w Akershus. Fot. Bjørn Djupvik

Reforma a rola bibliotek uniwersyteckich

Głównym wyzwaniem dla bibliotek działających na uniwersytetach i innych uczelniach wyższych jest ciągle usprawnianie integracji usług bibliotecznych w środowisku naukowo-badawczym każdej z tych instytucji. Jednocześnie biblioteki te stanowią również bardzo ważny publiczny zasób wiedzy. Wejdą one w skład Norweskiej Biblioteki Ogólnokrajowej, będą wspierać badania i ich prezentację oraz przyczyniać się do ogólnego zwiększenia wiedzy w całym społeczeństwie.

W sektorze uczelni wyższych istnieje kilka dużych bibliotek, jednak większość bibliotek jest stosunkowo niewielka. W wielu przypadkach bardziej praktyczną byłaby dla nich współpraca wykraczająca poza mury ich instytucji. W sektorze tym ważnym koordynatorem współpracy i rozwoju jest Norweska Rada Szkolnictwa Wyższego. Należy opracować plany bliższej współpracy pomiędzy bibliotekami uczelni wyższych w tych obszarach, w których mogłoby to okazać się korzystne.

Wiodącym przykładem współpracy zawodowej w dziedzinie upowszechniania ogólnej i fachowej wiedzy jest BIBSYS – dostawca systemów bibliotecznych i informatycznych dla instytucji należących do sektora szkolnictwa wyższego. Cel, jaki stanowi jednakowy dostęp do informacji, łatwiej będzie osiągnąć traktując biblioteki istniejące w szkołach wyższych jako jedną całość. Może być

to szczególnie korzystne przy negocjowaniu umów licencyjnych z różnymi cyfrowymi bazami danych. Obecnie pracownicy badawczy zajmujący się węższymi dziedzinami zawodowymi narażeni są na ryzyko braku możliwości dostępu do informacji naukowych, które są niezbędne w ich pracy. Problem ten może utrudnić rekrutację fachowców na stanowiska i spowodować, że mniejsze instytucje edukacyjne zabiegające o wykwalifikowany personel i zdolnych studentów znajdą się w niekorzystnej sytuacji w stosunku do konkurencji. Dla bibliotek działających na uniwersytetach i innych uczelniach wyższych przynależność do fachowych sieci, które mają powstać, będzie mieć zasadnicze znaczenie.

Reforma a specjalistyczne biblioteki publiczne

Do Norweskiej Biblioteki Ogólnokrajowej należy włączyć biblioteki specjalistyczne dostępne dla ogółu społeczeństwa. Wiele spośród nich współpracuje z BIBSYS i należy do systemu wypożyczeń międzybibliotecznych, a większość umożliwia powszechny dostęp do swoich zasobów w obrębie własnego budynku. Powinien istnieć warunek, że wszystkie biblioteki istniejące w państwowych organizacjach udostępniają własne zasoby użytkownikom z zewnątrz zarówno na miejscu, jak i w internecie. Ten sam warunek dotyczy oficjalnych publikacji wydawanych przez te

organizacje. Dostęp w tym obszarze poprawił się dzięki publikacjom w formie cyfrowej, jednak nadal istnieje potrzeba zapewnienia dostępu do pozycji drukowanych.

Reforma a biblioteki szkolne

Potrzebny jest specjalny program rozwoju, dzięki któremu będzie można dokonać niezbędnej modernizacji bibliotek w szkołach podstawowych. Krokiem we właściwym kierunku byłoby wprowadzenie eksperymentalnych metod nauczania i nowych modeli, które również obejmują współpracę pomiędzy bibliotekami publicznymi i szkolnymi. Aby osiągnąć zadowalający poziom profesjonalizmu w bibliotekach szkolnych, niezbędne może okazać się powołanie głównego koordynatora dla wszystkich bibliotek szkolnych w gminie, który stanowiłby również ogniwo łączące z systemem bibliotek publicznych. Władze gmin jako właściciele zarówno bibliotek publicznych, jak i szkolnych powinny zastanowić się nad tym, w jaki sposób te dwa rodzaje bibliotek mogą ze sobą współpracować, aby zaoferować uczniom możliwie jak najlepszy zestaw usług.

W ramach uczestniczenia w podnoszeniu fachowych standardów, współpracę w obrębie danego powiatu oraz współpracę wykraczającą poza granice powiatu powinny rozszerzyć biblioteki istniejące w szkołach średnich. W niektórych przypadkach mogą istnieć warunki sprzyjające bliższemu kontaktom pomiędzy biblioteką publiczną i szkołami średnimi - być może nawet korzystaniu przez nie ze wspólnych pomieszczeń. Taki układ wymagałby jednak lokalizacji obu rodzajów bibliotek w centralnym miejscu oraz posiadania przez nie wystarczających zasobów i odpowiednich godzin urzędowania.

Inne inicjatywy organizacyjne

Program inwestowania w pomieszczenia biblioteczne

Wiele usług bibliotecznych funkcjonuje w powiązaniu z fizyczną przestrzenią biblioteczną. Biblioteki publiczne stanowią ważne miejsca spotkań dla lokalnej społeczności i konieczne jest zwiększenie przestrzeni bibliotecznej. Biblioteki powinny stanowić połączenie elementu społecznego z kulturowym, tworząc atrakcyjne środowisko do nauki i zapewniając dostęp do księgozbiorów oraz innych mediów, do usług świadczonych w ramach sieci i zawartości cyfrowej, do wydarzeń kulturalnych i wystaw oraz do fachowej wiedzy personelu. Odpowiednie współgranie usług cyfrowych z fizycznym otoczeniem powinno stanowić sprawę pierwszej wagi przy planowaniu modernizacji pomieszczeń bibliotecznych.

W ramach reformy bibliotecznej należy uruchomić program rozwoju i podniesienia standardu fizycznej biblioteki, ponieważ sektor biblioteczny nie skorzystał na dotychczasowych nakładach inwestycyjnych na obiekty kulturalne.

Celem jest zapewnienie, aby biblioteki były postrzegane przez miejscową społeczność i środowisko związane z edukacją jako atrakcyjne miejsca spotkań. Proces ten będzie wymagać inwestowania w budowę nowych bibliotek oraz w remonty istniejących obecnie pomieszczeń. Projektowanie fizycznej przestrzeni bibliotek musi uwzględniać wymagania współczesnych użytkowników oraz wszystkie nowoczesne funkcje biblioteki. Należy wygospodarować więcej miejsca na rozwijanie roli bibliotek jako miejsca dialogu, zdobywania wiedzy i doświadczeń kulturalnych.

Program inwestycji powinien dostarczyć bodźca dla rozwoju nowej architektury bibliotecznej, uniwersalnych rozwiązań, udoskonalonych ośrodków wiedzy i innowacji ponad tradycyjnymi granicami, jakie istnieją

między różnymi rodzajami bibliotek. Biblioteki skonsolidowane, proponowane w ramach koncepcji Norweskiej Biblioteki Ogólnokrajowej, zajmą w tym programie szczególne miejsce.

Lokalne sieci szybkiego internetu bezprzewodowego (WLAN)

Lokalne sieci szybkiego internetu bezprzewodowego są rzeczą niezbędną, jeżeli biblioteki mają oferować swoim użytkownikom dostęp do właściwych usług i zawartości cyfrowej oraz nadal pełnić funkcję areny wiedzy. Są one również koniecznością, jeżeli biblioteki mają przyczynić się do znoszenia barier cyfrowych wśród ludności, co stanowi jeden z celów *e-Norwegia 2009 – cyfrowy skok* – raportu opublikowanego w 2005 roku przez ówczesne Ministerstwo Modernizacji. Wiele bibliotek posiada już sieć WLAN, podczas gdy w innych brakuje nawet tradycyjnego łącza stałego. Zachodząca w całym społeczeństwie rewolucja związana z wprowadzeniem internetu szerokopasmowego powinna objąć również biblioteki.

Ogólnokrajowy system transportu

System transportu zapewniający połączenie pomiędzy wszystkimi bibliotekami w ramach sieci ogólnokrajowej i regionalnej pozwoliłby użytkownikom uzyskać dostęp do zasobów istniejących w formie drukowanej we wszystkich bibliotekach kraju i przyniósłby ogromną korzyść norweskiej polityce regionalnej. Zorganizowanie takiego transportu ułatwiłoby przemieszczanie dokumentów – zarówno w regionach, jak i w całym kraju – i oznaczałoby lepsze wykorzystanie zasobów. Wziąwszy pod uwagę możliwość funkcjonowania wspólnej infrastruktury pozwalającej na wyszukiwanie i rezerwowanie książek we wszystkich bibliotekach, prawie na pewno nastąpi wzrost wypożyczeń bibliotecznych, a system transportu

ułatwi radzenie sobie z ich rosnącą liczbą bez konieczności ponoszenia wyższych kosztów. Kilka powiatów wprowadziło już regionalny system transportu książek i rozwiązanie to należy przyjąć we wszystkich regionach, tak samo jak utworzenie ogólnokrajowego systemu terminali. W ten sposób wszystkie biblioteki mogą zostać połączone ze sobą w sieć obejmującą również Repozytorium Biblioteki Narodowej Norwegii. Przy tworzeniu ogólnokrajowego systemu transportowego można wykorzystać doświadczenia regionów oraz doświadczenia systemu duńskiego, który otrzymuje spore dotacje od państwa, a jego struktura krajowa funkcjonuje w oparciu o terminale regionalne i rozwiązania lokalne.

Zmiany w ustawodawstwie dotyczącym bibliotek

Należy dokonać nowelizacji *Ustawy o bibliotekach*, nadając status prawny sieci bibliotek, do której mogą należeć różne rodzaje bibliotek. Sama koncepcja Norweskiej Biblioteki Ogólnokrajowej oparta jest na obowiązkowej współpracy pomiędzy różnymi rodzajami bibliotek. Wszystkie biblioteki działające w sektorze edukacji – wraz z powszechnie dostępnymi bibliotekami specjalistycznymi – muszą rozważyć jednocześnie dwie ważne kwestie. Ich podstawowym zadaniem jest świadczenie usług na potrzeby wewnętrzne, a jednocześnie – udostępnianie zasobów ogółowi społeczeństwa. To właśnie ta druga funkcja zostanie zapewniona dzięki zalegalizowanej sieci bibliotek, w której nie jest brana pod uwagę struktura własności. Celem nowelizacji *Ustawy o bibliotekach* będzie zagwarantowanie pełnego dostępu do wspólnych narodowych zasobów bibliotecznych oraz zwrócenie uwagi społeczeństwa na wszystkie rodzaje bibliotek.

Zmiany w przepisach Ustawy o systemie oświaty

W ustawodawstwie dotyczącym bibliotek należy wyraźniej określić potrzebę zapewnienia usług bibliotecznych w szkołach podstawowych i średnich. Wymagania dotyczące jakości usług świadczonych przez biblioteki szkolne należy sformalizować, wprowadzając zmiany w przepisach *Ustawy o systemie oświaty*. Można dokonać porównania z wymaganiami stawianymi bibliotekom działającym w instytucjach szkolnictwa wyższego, określonymi w *Przepisach dotyczących standardów i kryteriów akredytacji studiów oraz kryteriów akredytacji instytucji w norweskim szkolnictwie wyższym*.

Promowanie Norweskiej Biblioteki Ogólnokrajowej

Według *Badania dotyczącego korzystania z bibliotek* (2006 r.), opublikowanego przez Norweski Urząd Statystyczny, Norwegowie wiedzą o wiele za mało o krajowych usługach bibliotecznych. W związku z tym władze centralne, regionalne i lokalne powinny uzgodnić podjęcie wspólnej systematycznej inicjatywy budowania świadomości dotyczącej zasobów i usług bibliotecznych wśród ogółu ludności. W jej ramach należy wyraźnie informować o tym, że biblioteki stanowią jedną spójną sieć oraz że każda osoba ma dostęp do wspólnych usług Norweskiej Biblioteki Ogólnokrajowej, a nie tylko do lokalnej biblioteki publicznej czy instytucji edukacyjnej.

Ocena i podnoszenie jakości usług bibliotecznych

Nowe biblioteki muszą dążyć do wypracowania skutecznych procedur wewnętrznych. Należy w pełni wykorzystać standaryzację oraz wyciągnąć korzyści z działania na wielką skalę. Konieczne jest opracowanie modeli usprawniających procedury pracy.

Zbieranie i analiza danych statystycznych oraz innych dokumentów są ważne dla oceny działalności bibliotek i osiągniętych rezultatów w stosunku do celów wyznaczonych Norweskiej Bibliotece Ogólnokrajowej. W przyszłości obszar ten z pewnością zyska na znaczeniu. Ważne jest również opracowanie nowych narzędzi i metod oceniania działalności prowadzonej przez biblioteki, które dostarczą informacje mogące przyczynić się do podniesienia jakości oferowanych usług. Baza najlepszych praktyk może stanowić narzędzie lepszej wymiany wiedzy.

Ważne są badania konsumentów oraz różne formy interaktywnej komunikacji z użytkownikami bibliotek. Ponadto wspólna wiedza zdobywana w naturalny sposób dzięki istnieniu fachowych sieci i wspólnych projektów będzie stanowić szerszą podstawę dla podniesienia standardu usług bibliotecznych i uzyskania większej wartości za wydatkowane środki.

Wdrażanie reformy bibliotecznej

Różne inicjatywy, które składają się na program reformy bibliotek, będą stanowić wspólną podstawę dla Norweskiej Biblioteki Ogólnokrajowej, opartej na współpracy dużych bibliotek mających ogromne możliwości rozwoju. Reforma stanowi wyraz wiary w biblioteki jako demokratyczne ośrodki kultury i wiedzy, pełniące istotne funkcje w społeczeństwie. Reforma ta ma zasadnicze znaczenie, jeżeli biblioteki mają nadać za postępem w danej społeczności i być w stanie manifestować swoją rolę jako nowoczesne instytucje. Reforma organizacyjna w połączeniu ze zwiększonym wsparciem finansowym ze strony właścicieli bibliotek jest niezbędną dla podniesienia ich poziomu.

Obowiązki właścicieli bibliotek

Właściciele bibliotek będą w dalszym ciągu odpowiadać za rozwój poszczególnych bibliotek oraz za zapewnienie, aby wносиły one cenny wkład w funkcjonowanie Norweskiej Biblioteki Ogólnokrajowej ze względu na jakość jej zbiorów i usług.

Równoległe z reformą organizacyjną konieczne będzie zwiększenie zaangażowania finansowego właścicieli bibliotek, aby można było przeprowadzić modernizację i wprowadzić zmiany o zasadniczym znaczeniu dla podniesienia ich standardu. Wiele bibliotek nie jest w stanie zaoferować niezbędnego zakresu i poziomu usług i potrzebne będzie ich wzmocnienie. Dotyczy to głównie wielu małych bibliotek publicznych, ale wymogów mogą nie spełniać także usługi dostępne nawet w większych gminach. Ponadto zwiększenia budżetu wymagać będą większe, skonsolidowane biblioteki.

Władze gminne jako właściciele zarówno bibliotek publicznych, jak i bibliotek działających w szkołach podstawowych będą odpowiadać za ich rozwój.

Gminy te oraz biblioteki łączące wysiłki w celu tworzenia bibliotek skonsolidowanych same muszą działać aktywnie, aby wypracować odpowiednie metody współpracy.

Władze powiatowe, a od 2010 roku również władze regionalne, muszą stwarzać bodźce do tworzenia bibliotek skonsolidowanych na terenie całego powiatu / regionu i konieczne jest przeznaczenie środków na ten cel. W każdym powiecie / regionie powinien zostać opracowany ogólny plan dotyczący bibliotek i procesu ich konsolidacji. Odpowiedzialność za przeprowadzanie niezbędnych procedur i prac koordynacyjnych będą ponosić powiaty / regiony, ale warunkiem powinna być tutaj ścisła współpraca z zainteresowanymi gminami, ponieważ zasadnicze znaczenie będzie miało

zaakceptowanie przez nie konieczności przeprowadzenia reformy. W zależności od danej sytuacji lokalnej lub sytuacji istniejącej w regionie, powinno być możliwe przyjmowanie różnych rozwiązań.

Zgodnie z §4 *Ustawy o bibliotekach*, biblioteki publiczne mogą być prowadzone przez jedną gminę lub zarządzane wspólnie z inną gminą, powiatem lub instytucją państwową. W przypadku inicjatyw o charakterze eksperymentalnym Ministerstwo może dopuścić wyjątki. W związku z tym istniejące ustawodawstwo nie stwarza przeszkód dla proponowanej reformy i proces ten może rozpocząć się tak szybko, jak to możliwe. Propozycje sposobów współpracy pomiędzy gminami, służące ułatwieniu ich pracy w zakresie różnych rodzajów usług, zostały przedstawione w *Projekcie Parlamentu nr 95 (2005-2006)*.

W momencie dzielenia środków budżetowych szczególną uwagę należy zwrócić na podwójne funkcje pełnione przez biblioteki uczelni wyższych jako biblioteki zintegrowane ze swoją instytucją oraz jako biblioteki służące społeczeństwu. To samo dotyczy innych bibliotek specjalistycznych, które również są otwarte dla ogółu ludności. Trzeba wyraźnie zaznaczyć, że biblioteki te mają do odegrania swoją rolę w Norweskiej Bibliotece Ogólnokrajowej. Ponadto należy spodziewać się, że w wyniku powstania nowych możliwości wyszukiwania i rezerwowania książek w bazach danych bibliotek nastąpi wzrost wypożyczeń międzybibliotecznych, aczkolwiek z czasem zapotrzebowanie to może się zmniejszyć dzięki zwiększonemu korzystaniu z materiałów w formie cyfrowej. Dobrym przykładem do naśladowania może być duński model włączenia różnych rodzajów bibliotek specjalistycznych do ogólnokrajowej sieci bibliotek.

Gospodarka i finansowanie ze środków państwowych

Oprócz inwestowania środków przez właścicieli bibliotek, potrzebne jest wspieranie realizacji reformy organizacyjnej i podnoszenia jakości usług bibliotecznych ze środków budżetu państwa. Dotacje państwowe nie mogą powodować zmniejszenia zobowiązań finansowych, jakie mają właściciele bibliotek. Można tutaj znaleźć podobieństwa z programem reformy przedszkoli. Środki z budżetu państwa zostaną przeznaczone na finansowanie następujących elementów:

- kosztów proceduralnych, poniesionych przy wdrażaniu reformy organizacyjnej;
- opracowania i zarządzania wspólnymi usługami świadczonymi na skalę ogólnokrajową w ramach współpracy pomiędzy bibliotekami lub jako zadanie pojedynczej biblioteki;

- zwiększenia finansowania projektów i rozwoju; wcześniejsze propozycje przedstawione w raporcie dotyczącym archiwów, bibliotek i muzeów oraz *Raporcie o kulturze* dotyczyły przyznania większych środków Urzędowi ds. Archiwów, Bibliotek i Muzeów na realizację tych celów;
- wzmocnienia usług świadczonych przez biblioteki publiczne;
- programu na rzecz podniesienia poziomu fachowej wiedzy w przypadku nowych bibliotek skonsolidowanych;
- zwiększenia wsparcia dla badań bibliotecznych.

Wszystkie te inicjatywy łącznie przyczynią się do wzmocnienia sektora bibliotecznego w całym kraju zgodnie z celami przedstawionymi w manifeście rządowym z 2005 roku, znanym jako *Deklaracja «Soria Moria»*.

STRATEGIE I INICJATYWY DOTYCZĄCE DRUGIEGO OBSZARU DOCELOWEGO

2.1. WZMOCNIENIE I ROZWÓJ JEDNOSTEK ORGANIZACYJNYCH NORWESKIEJ BIBLIOTEKI OGÓLNOKRAJOWEJ

Cele w ramach strategii 2.1

Społeczeństwo będzie miało dostęp do dobrych usług bibliotecznych, świadczonych w oparciu o wyższy poziom umiejętności.

Inicjatywa: stworzenie silniejszych i sprawniej działających bibliotek publicznych w wyniku procesu konsolidacji bibliotek z kilku gmin

Opis: Aby biblioteki mogły zaspokajać potrzeby ludności w zakresie usług bibliotecznych określonej jakości, niezbędne jest stworzenie biblioteki reprezentującej wyższy poziom fachowej wiedzy, zdolnej do podnoszenia standardu i sprawnie posługującej się nową techniką. Najlepszym sposobem na osiągnięcie tego jest tworzenie większych bibliotek na zasadzie konsolidacji. Największa potrzeba podjęcia tego rodzaju działań istnieje w sektorze bibliotek publicznych. Kilka gmin istniejących na jednym obszarze geograficznym powinno połączyć się, tworząc wspólną bibliotekę skonsolidowaną, która zwykle posiadać będzie co najmniej jedną filię w każdej z tych gmin. Biblioteka skonsolidowana powinna mieć minimum 6-8 osobolat, a w ramach tego – różne kwalifikacje biblioteczne. Rolę koordynatora w procesie tworzenia nowych bibliotek będą pełnił władze powiatowe, prowadzące ścisłą współpracę z Urzędem ds. Archiwów, Bibliotek i Muzeów oraz z zaangażowanymi w ten proces gminami i bibliotekami. Powiaty w porozumieniu ze swoimi gminami powinny sporządzić plan dotyczący bibliotek, który zapewni uwzględnienie uwarunkowań

lokalnych w procesie organizowania bibliotek skonsolidowanych.

Termin realizacji: 2008-2014

Cel operacyjny: W trakcie 2008 roku wszystkie powiaty mają uruchomić procedury tworzenia nowych podmiotów skonsolidowanych, stanowiących połączenie bibliotek z kilku gmin.

Inicjatywa: uruchomienie programu rozwoju bibliotek szkolnych

Opis: Należy wprowadzić program rozwoju bibliotek szkolnych, przyjmując za punkt wyjścia dokładniejsze rozważenie funkcji bibliotek szkolnych w związku z coraz większą przyszłą cyfryzacją. Ocena powinna obejmować wymagania stawiane bibliotekom w zakresie zasobów i kwalifikacji personelu oraz najlepsze sposoby współpracy pomiędzy bibliotekami szkolnymi i publicznymi. Oprócz propozycji zawartych w *Raporcie o bibliotekach*, w programie należy wykorzystać również doświadczenie i wiedzę zdobyte w projekcie zatytułowanym «Zrób miejsce na czytanie» oraz w badaniu ankietowym bibliotek szkolnych, przeprowadzonym w 2006 roku przez Norweski Zarząd Oświaty i Kształcenia.

Termin realizacji: 2009-2014

Cel operacyjny: Uruchomienie w trakcie 2009 roku programu rozwoju bibliotek szkolnych.

2.2. PODNIESIENIE STANDARDU FIZYCZNEJ PRZESTRZENI BIBLIOTECZNEJ

Wspólne cele w ramach strategii 2.2:

- Biblioteki mają zostać uznane za atrakcyjne miejsca spotkań w danej społeczności oraz w środowiskach związanych z edukacją;
- Pomieszczenia biblioteczne mają zostać odpowiednio dostosowane do nowoczesnych form komunikacji i funkcji bibliotecznych.

Inicjatywa: stworzenie programu inwestowania w przestrzeń biblioteczną

Opis: Biblioteka przyszłości powinna być przystosowana do zmieniających się potrzeb

społeczeństwa, nowych funkcji bibliotecznych i postępu technicznego. Powstanie krajowy program inwestycji, pozwalający na spełnienie wymagań stawianych w przypadku wznoszenia nowych budynków bibliotecznych, remontu pomieszczeń bibliotecznych oraz w odniesieniu do bibliotek ruchomych. Program powinien stwarzać zachęty dla opracowywania nowej architektury bibliotecznej, bardziej urozmaiconego wykorzystania budynków bibliotecznych, tworzenia nowego rodzaju areny oraz ściślejszych związków pomiędzy różnymi rodzajami bibliotek. Należy szczególnie uwzględnić możliwość korzystania przez biblioteki ze wspólnych pomieszczeń lub w ramach wspólnych uzgodnień z muzeami i archiwami. Biblioteki będą również spełniać wymagania dotyczące uniwersalnego sposobu ich projektowania. Program inwestycji będzie ściśle związany z tworzeniem jednostek skonsolidowanych w ramach Norweskiej Biblioteki Ogólnokrajowej.

Termin realizacji: 2008-2014

Cel operacyjny: Uzgodnienie do końca 2008 roku finansowania programu inwestowania w pomieszczenia biblioteczne.

Inicjatywa: wyposażenie wszystkich bibliotek w lokalne sieci szybkiego internetu bezprzewodowego (WLAN)

Opis: Sieci WLAN stanowią warunek dla zapewnienia przez biblioteki swoim użytkownikom dostępu do właściwych usług cyfrowych i zawartości cyfrowej. Są one również koniecznością, jeżeli biblioteki mają wspierać proces niwelowania różnic związanych z dostępem ludności do rozwiązań cyfrowych, co stanowi jeden z celów określonych w planie «e-Norwegia 2009». Wiele bibliotek posiada już sieć WLAN, podczas gdy w innych nadal nie ma tradycyjnego łącza stałego. Biblioteki należy uwzględnić w planach wprowadzania sieci WLAN w gminach i sektorze edukacji.

Termin realizacji: 2008-2010

Cel operacyjny: Do 2010 roku wszystkie biblioteki powinny posiadać lokalne sieci szybkiego internetu bezprzewodowego.

2.3 ROZWÓJ ZINTEGROWANEJ BIBLIOTEKI OGÓLNOKRAJOWEJ ZORIENTOWANEJ NA UŻYTKOWNIKA

Wspólne cele w ramach strategii 2.3:

- Zapewnienie społeczeństwu zjednoczonego i spójnego sektora bibliotecznego, w którym istnieje wyraźny podział obowiązków i sprawna forma wypożyczeń międzybibliotecznych;
- Dostępność zasobów sektora bibliotecznego dla wszystkich, niezależnie od miejsca zamieszkania, miejsca pracy czy związków z instytucją edukacyjną;
- Zapewnienie, aby społeczeństwo było stale dobrze poinformowane o wszystkich dostępnych usługach bibliotecznych;
- Ustalenie przez biblioteki rzetelnych metod oceny jako podstawy przyszłego rozwoju.

Inicjatywa: stworzenie systemu transportu pozwalającego na dystrybucję materiałów w całym norweskim systemie bibliotecznym

Opis: Ogólnokrajowa usługa transportowa będzie stanowić ważny środek usprawnienia dostępu do zbiorów bibliotecznych, który ułatwi i obniży koszt wypożyczeń międzybibliotecznych materiałów w formie fizycznej. Połączenie rozwiązań ogólnokrajowych z różnymi rozwiązaniami regionalnymi w dziedzinie transportu pozwoli na połączenie wszystkich bibliotek w jedną sieć.

Termin realizacji: stale

Cel operacyjny: Stworzenie do końca 2009 roku ogólnokrajowego systemu transportu, stanowiącego połączenie różnych rozwiązań regionalnych w ramach nadrzędnej struktury krajowej.

Inicjatywa: wprowadzenie zmian w obecnym ustawodawstwie dotyczącym bibliotek w celu

umożliwienia pełnej współpracy w ramach ogólnokrajowej sieci bibliotek

Opis: Obecne ustawodawstwo dotyczące bibliotek obejmuje biblioteki publiczne i powiatowe oraz szereg obszarów, za które odpowiedzialność ponosi państwo.

Funkcjonowanie wspólnej sieci planowanej w ramach Norweskiej Biblioteki Ogólnokrajowej uzależnione jest od obowiązkowej współpracy pomiędzy różnymi rodzajami bibliotek. W związku z tym niezbędne jest wprowadzenie w *Ustawie o bibliotekach* zmian zobowiązujących wszystkie biblioteki publiczne do uczestniczenia w ogólnokrajowej sieci zarówno poprzez wypożyczenia międzybiblioteczne, jak i wspólne korzystanie z zasobów. Główne cele obecnego ustawodawstwa pozostają takie same jak wcześniej, tzn. świadczenie możliwie jak najlepszych usług bibliotecznych i zapewnienie każdemu obywatelowi dostępu do wspólnych zasobów sektora bibliotecznego niezależnie od miejsca zamieszkania, miejsca pracy czy wcześniejszych związków z instytucją edukacyjną.

Termin realizacji: 2008-2010

Cel operacyjny: Zatwierdzenie przed końcem 2010 roku nowej *Ustawy o bibliotekach*, zapewniającej współpracę w ramach ogólnokrajowej sieci bibliotek.

Inicjatywa: sformalizowanie wymogów dotyczących usług świadczonych przez biblioteki szkolne, przewidzianych w *Ustawie o systemie oświaty*

Opis: Wymogi ustawowe dotyczące usług świadczonych przez biblioteki szkolne należy sformalizować, dokonując zmian w przepisach *Ustawy o systemie oświaty*. Podobne wymogi formalne istnieją już w przypadku bibliotek działających w instytucjach szkolnictwa wyższego.

Termin realizacji: 2007-2008

Cel operacyjny: Zatwierdzenie do końca 2008 roku zmian w przepisach *Ustawy o systemie oświaty*.

Inicjatywa: przedstawienie społeczeństwu profilu zawartości i usług Norweskiej Biblioteki Ogólnokrajowej

Opis: Norweska Biblioteka Ogólnokrajowa zostanie uruchomiona jako znak firmowy. Przedstawione zostaną korzyści ze wspólnej sieci ogólnokrajowej oraz podkreślony zostanie fakt dostępności usług dla każdego obywatela. W ślad za tym poszczególne biblioteki powinny przeprowadzić odpowiednią akcję informacyjną na skalę lokalną i regionalną.

Termin realizacji: 2009-2014

Cel operacyjny: Przeprowadzenie w trakcie 2009 roku szerokiej kampanii informacyjnej, w ramach której zostanie przedstawiona charakterystyka Norweskiej Biblioteki Ogólnokrajowej.

2.4 OPRACOWANIE NARZĘDZI ORAZ METOD OCENY I PODNOSZENIA JAKOŚCI DZIAŁALNOŚCI BIBLIOTEK

Cel strategii 2.4:

Sektor biblioteczny będzie posiadać solidne podstawy dla wspierania rozwoju bibliotek na szczeblu lokalnym, krajowym i międzynarodowym w postaci dokumentów i informacji.

Inicjatywa: opracowanie narzędzi oraz metod oceny i podnoszenia jakości działalności bibliotek

Opis: Zostaną opracowane nowe narzędzia, pozwalające na dokonywanie lepszej oceny i podnoszenie jakości działalności prowadzonej przez biblioteki. Dane statystyczne dotyczące bibliotek będą analizowane w celu rozwijania i udoskonalania zbioru oraz prezentacji danych.

Termin realizacji: stale

Cel operacyjny: Opracowanie przed końcem 2009 roku nowych metod oraz narzędzi oceny i podnoszenia jakości działalności bibliotek.

NORWESKA BIBLIOTEKA OGÓLNOKRAJOWA

KWALIFIKACJE I BADANIA

Norwegia jako społeczeństwo wiedzy stoi w obliczu poważnych wyzwań w dziedzinie edukacji, badań, handlu, przemysłu oraz w sektorze publicznym. Rząd norweski dąży do tego, aby norweski sektor publiczny był najlepszy na świecie. Wysokie wymagania stawiają usługom publicznym również użytkownicy, szczególnie jeżeli chodzi o oczekiwania wobec sektora bibliotecznego.

Biblioteki muszą wypełniać swoje obowiązki wobec społeczności, poszerzając i aktualizując fachową wiedzę, która umożliwia im zaspokajanie potrzeb wszystkich grup użytkowników – zarówno dzieci w wieku przedszkolnym, jak i pracowników badawczych – w kompetentny sposób. Poziom kwalifikacji każdej biblioteki powinien być dopasowany do jej użytkowników. Krajowy program podnoszenia kwalifikacji bibliotecznym będzie miał zasadnicze znaczenie dla osiągnięcia celów określonych w *Reformie bibliotek 2014*.

Program podnoszenia kwalifikacji bibliotecznym

W ramach Norweskiej Biblioteki Ogólnokrajowej po zakończeniu procesu konsolidacji każda biblioteka będzie miała do swojej dyspozycji więcej osobolat niż obecnie, dzięki czemu nastąpi zwiększenie i podniesienie kwalifikacji zawodowych.

Program podnoszenia kwalifikacji bibliotecznym powinien być ukierunkowany

szczególnie na te obszary, w których istnieją największe potrzeby, takie jak zarządzanie bibliotekami skonsolidowanymi, reorganizacja i rozwój, podnoszenie jakości usług bibliotecznym, marketing, wykorzystanie nowych technologii, porady pedagogiczne oraz promocja literatury wśród różnych grup użytkowników. Uwzględnić można również inne obszary.

Program powinien obejmować dalsze kształcenie w zakresie kwalifikacji bibliotecznym oraz krótsze szkolenia. Biblioteki regionalne otrzymają zadanie opracowania planów podnoszenia kwalifikacji, udzielania porad, organizowania kursów oraz tworzenia fachowej sieci zarówno na poziomie regionalnym, jak i międzyregionalnym.

Program będzie otwarty dla wszystkich bibliotek, ale przede wszystkim ma on stanowić bodziec dla bibliotek skonsolidowanym. Podniesienie podstawowego poziomu kwalifikacji potrzebne jest również w bibliotekach szkolnym i na ten cel zostały przeznaczone znaczne środki w ramach rządowego projektu pod nazwą «*Promowanie wiedzy*», którego celem jest zreformowanie zarówno systemu obowiązkowej 10-letniej nauki w szkole, jak i szkolnictwa średniego. W ramach tego projektu bibliotekom szkolnym zostaną powierzone ważne funkcje. Przy realizacji proponowanego programu rozwoju bibliotek szkolnym należy także położyć nacisk na

GŁÓWNA INICJATYWA DOTYCZĄCA TRZECIEGO OBSZARU DOCELOWEGO

Głównym celem w tym obszarze jest wzmocnienie i uzupełnienie kwalifikacji sektora bibliotecznego. Badania biblioteczne przyczynią się do zwiększenia fachowej wiedzy na praktycznym poziomie, a to z kolei pozwoli na uzyskanie materiału do dalszych badań. Ogólnym celem jest posiadanie przez całe społeczeństwo dostępu do bibliotek dysponujących szerokimi, nowoczesnymi umiejętnościami.

Biblioteka w Asker. Fot. Bjørn Djupvik

specjalne kwalifikacje potrzebne bibliotekarzowi pracującemu w bibliotece szkolnej oraz na korzystanie z bibliotek szkolnych w procesie nauczania i zdobywania wiedzy.

Każdy program mający na celu poszerzenie fachowej wiedzy bibliotecznego powinien również zapewnić uznanie potrzeby dalszego kształcenia i szkolenia bibliotekarzy oraz znacznie bardziej priorytetowe traktowanie tego obszaru w nadchodzących latach przez dyrektorów, personel i właścicieli bibliotek. Podstawowe szkolenie bibliotekarzy stanowi główny element kwalifikacji bibliotecznego, jednakże aby promować niezbędny zakres wiedzy z zakresu szeregu różnych przedmiotów, należy zachęcać o wiele więcej bibliotekarzy do odbycia studiów wyższych na kierunku bibliotekoznawstwo. W bibliotekach uczelni wyższych zasadnicze znaczenie będzie miało posiadanie przez personel fachowej wiedzy na temat obszarów stanowiących szczególnie przedmiot zainteresowania ich instytucji. Potrzeba posiadania wśród personelu osób, które oprócz wykształcenia bibliotecznego, mają również kwalifikacje akademickie pozwalające na zapewnienie szerszego zakresu i wszechstronności usług będzie istnieć szczególnie w większych bibliotekach.

Obecnie wydziały bibliotekoznawstwa i informatyki istnieją w Szkole Wyższej w Oslo, na Politechnice Norweskiej w Trondheim, na

Uniwersytecie w Tromsø oraz w Szkole Wyższej w Agder. W związku z tym instytucje te mają do odegrania decydującą rolę w kształceniu bibliotekarzy na najwyższym szczeblu akademickim. Powinny one również wziąć aktywny udział w programie podnoszenia kwalifikacji bibliotecznego, opracowując kursy dalszego kształcenia. Dla wielu osób przydatne będą programy nauczania zdalnego, ponieważ można je połączyć z pracą w zwykłych godzinach urzędowania. Pracodawcy powinni zapewnić godziny i warunki pracy pozwalające pracownikom na korzystanie z odpowiednich możliwości kształcenia.

Rozwój zawodowy i wymiana wiedzy

W ramach Norweskiej Biblioteki Ogólnokrajowej przewidywana jest współpraca pomiędzy różnymi rodzajami bibliotek. Główną cechą tej współpracy będzie tworzenie w ramach sieci grup, które będą przyczyniać się do rozwoju zawodowego i wprowadzania nowatorskich rozwiązań dzięki wzajemnej wymianie wiedzy. Grupy te tworzyć będzie Norweski Urząd ds. Archiwów, Bibliotek i Muzeów, a ich członkowie będą reprezentować różne rodzaje bibliotek oraz odpowiednie dziedziny fachowej wiedzy.

Stworzenie programu wymiany umożliwi pracownikom bibliotek zdobycie doświadczenia w pracy w bibliotekach za granicą. Współpraca międzynarodowa sprzyja podnoszeniu kwalifikacji, a w epoce zdominowania w

większości dziedzin społecznych przez internacjonalizację ważne jest, aby swoją działalność międzynarodową rozwijał również sektor biblioteczny. Kontakty międzynarodowe mogą przyczynić się do stosowania wspólnych korzystnych rozwiązań, wymiany doświadczeń i wzajemnego uczenia się od siebie. Tego rodzaju rozwiązania funkcjonują już w sektorze szkolnictwa wyższego pod auspicjami programu Erasmus i przeznaczone są dla pracowników tych instytucji.

Badania biblioteczne

Badania są ważne dla rozwoju zawodowego i metodycznego, a bibliotekom potrzebna jest wiedza badawcza, którą można zastosować w praktyce. Od czasu zakończenia w 2001 roku programu badań bibliotecznych, prowadzonego przez Norweską Radę ds. Badań, sektor biblioteczny nie otrzymał z kasy państwowej żadnych funduszy na badania. W obszarach tych badania prowadzą również szkoły wyższe oferujące studia w określonych zawodach.

W Szkole Wyższej w Oslo stworzono specjalne środowisko dla badań interdyscyplinarnych oraz program studiów doktorskich w określonych fachowych dziedzinach. Poszukując wsparcia finansowego dla swoich projektów, pracownicy prowadzący badania biblioteczne często muszą korzystać ze źródeł zewnętrznych.

Miejsce dla sektora bibliotecznego może znaleźć się w różnych programach prowadzonych przez Norweską Radę ds. Badań. Nowy pięcioletni humanistyczny program badań nad kulturą może równie dobrze zostać zaplanowany tak, by uwzględnić wiele badań dotyczących archiwów, bibliotek i muzeów. Jednakże badania biblioteczne to coś więcej niż badania nad kulturą i należy poczynić starania zapewniające uwzględnienie – tam, gdzie to właściwe – badań bibliotecznych w innych projektach. Do obszarów priorytetowych należą: rola bibliotek jako instytucji społecznych, usługi cyfrowe oraz sposoby i metody ich upowszechniania.

STRATEGIE I INICJATYWY DOTYCZĄCE TRZECIEGO OBSZARU DOCELOWEGO

3.1 PODNIESIENIE POZIOMU WSZYSTKICH KWALIFIKACJI W SEKTORZE BIBLIOTECZNYM

Cel strategii 3.1:

Ludność będzie miała dostęp do bibliotek z kompetentnym personelem o szerokich kwalifikacjach.

Inicjatywa: program mający na celu podniesienie poziomu kwalifikacji, a tym samym wzmocnienie Norweskiej Biblioteki Ogólnokrajowej i bibliotek skonsolidowanych

Opis: Istnieje potrzeba zarówno podniesienia, jak i rozszerzenia kwalifikacji bibliotecznym. W tym celu powstanie program przeznaczony przede wszystkim dla bibliotek skonsolidowanych. W jego ramach oferowane będą wyższe studia w zakresie kwalifikacji bibliotecznym, aczkolwiek za właściwe uznać można również krótsze i dłuższe kursy szkoleniowe. Środki na ten program przyznawane będą przy założeniu istnienia zadowalających planów dotyczących bibliotek.

Termin realizacji: 2008-2014

Cel operacyjny: Udostępnienie do końca 2008 roku środków przeznaczonych na program służący podniesieniu poziomu kwalifikacji bibliotecznym.

Inicjatywa: program wymiany pracowników bibliotek

Opis: Niektóre biblioteki mają podpisane umowy o wymianie pracowników z bibliotekami działającymi w innych krajach - często tam, gdzie ich miasta objęte są już programem współpracy bliźniaczej. Na szczeblu szkolnictwa wyższego pracownicy bibliotek uczestniczą w wymianie międzynarodowej prowadzonej w ramach programu Erasmus. Krajowy program wymiany służyłby zwiększeniu doświadczenia

pracowników bibliotek i umożliwiłby uczestnictwo większej ich liczbie. Należy zwrócić się do władz bibliotek w innych krajach z zamiarem ustanowienia formalnej współpracy dającej możliwość zdobycia doświadczenia międzynarodowego pracownikom wszystkich rodzajów bibliotek.

Termin realizacji: 2008-2014

Cel operacyjny: Do końca 2008 roku powinny zostać zawarte umowy dwustronne, dające pracownikom norweskich bibliotek możliwość przepracowania pewnego okresu czasu w bibliotece za granicą.

3.2 WSPARCIE DLA ZWIĘKSZENIA WYMIANY WIEDZY POMIĘDZY RÓŻNYMI OBSZARAMI DZIAŁALNOŚCI BIBLIOTECZNEJ ORAZ DLA BLIŻSZEJ WSPÓŁPRACY POMIĘDZY ARCHIWAMI, BIBLIOTEKAMI I MUZEAMI

Wspólne cele w ramach strategii 3.2:

- Wiedza i doświadczenie bibliotek zostaną udostępnione i efektywnie wykorzystane na szczeblu lokalnym, krajowym i międzynarodowym;
- Sektor biblioteczny wykorzysta wszystkie właściwe badania dotyczące usług bibliotecznym oraz roli bibliotek jako instytucji społecznych;
- Sektor archiwów, bibliotek i muzeów zostanie uwzględniony we wszystkich właściwych programach badań.

Inicjatywa: stworzenie w ramach sieci grup złożonych z przedstawicieli różnych rodzajów bibliotek w celu opracowania nowych usług oraz nowych metod i organizacji pracy

Opis: Urząd ds. Archiwów, Bibliotek i Muzeów podejmie inicjatywę utworzenia w ramach sieci grup działających we właściwych obszarach.

Grupy te mają pozostawać w ścisłym związku z nowymi bibliotekami skonsolidowanymi oraz z możliwościami współpracy pomiędzy archiwami, bibliotekami i muzeami. Ważne jest również, aby w interaktywną wymianę wiedzy zostały włączone inne dziedziny kompetencji

Termin realizacji: stale

Cel operacyjny: utworzenie do końca 2008 roku przez Urząd ds. Archiwów, Bibliotek i Muzeów grup działających w ramach sieci, mających odpowiednie zadania w trzech głównych obszarach.

Inicjatywa: wzmocnienie i rozwój fachowej wiedzy w dziedzinie praw autorskich i ochrony prywatności w ramach Biblioteki Narodowej Norwegii

Opis: Prawa autorskie i przepisy z zakresu ochrony prywatności zazwyczaj regulują kwestie dotyczące charakteru materiałów, jakie biblioteki mogą powszechnie udostępniać. Należy wzmocnić fachową wiedzę w tych obszarach w ramach Biblioteki Narodowej Norwegii, aby można było objąć obsługą prawną na cały sektor archiwów, bibliotek i muzeów. Działania te należy dalej rozwijać, uwzględniając w nich kursy i szkolenia z zakresu zarówno praw autorskich, jak i ochrony prywatności.

Termin realizacji: stale

Cel operacyjny: Rozszerzenie do końca 2008 roku sfery kompetencji w dziedzinie praw autorskich i ochrony prywatności na cały sektor archiwów, bibliotek i muzeów.

Inicjatywa: objęcie sektora archiwów, bibliotek i muzeów programem badań

Opis: Badania mają zasadnicze znaczenie dla rozwoju zawodowego i metodycznego pracowników archiwów, bibliotek i muzeów. Istnieje kilka programów badań, w których reprezentowany jest sektor biblioteczny. Obecny program badań nad kulturą, realizowany przez Norweską Radę ds. Badań, zakończy się w 2007 roku. Rada planuje kontynuację tego programu, która ma rozpocząć się w 2008 roku. Oczekuje się, że zostaną nim objęte archiwa, biblioteki i muzea jako instytucje społeczne. Do obszarów stanowiących priorytet w ramach wspólnych inicjatyw badawczych należą: rola instytucji takich jak archiwa, biblioteki i muzea w społeczności, usługi cyfrowe, strategie promocji oraz metody prezentacji.

Termin realizacji: stale

Cel operacyjny: Priorytetowe obszary rozwoju bibliotek mają zająć znaczące miejsce w planowanym nowym programie badań nad kulturą oraz wszystkich innych właściwych programach badań.

